

Diagnoza potencjałów i potrzeb w zakresie kultury w gminie Gródek

---

Wykonawca: Fundacja Laboratorium Badań i Działań Społecznych SocLab
na zlecenie Gminnego Centrum Kultury w Gródku

Autor raportu: dr Maciej Białous

Spis treści

Wstęp.....	3
Dane zastane	4
Gmina Gródek na tle podobnych jednostek samorządu terytorialnego	4
Organizacje w gminie	7
Treści dostępne w Internecie	8
Część ilościowa	11
Część jakościowa.....	31
Spotkanie z mieszkańcami w Gródku	31
Spotkanie z uczniami szkoły podstawowej w Gródku	35
Spotkanie z mieszkańcami w Zubrach	39
Spotkanie z mieszkańcami w Królowym Moście	43
Wnioski i rekomendacje.....	47

Wstęp

Niniejszy raport prezentuje wyniki badania poświęconego zasobom i potencjałom mieszkańców gminy Gródek w zakresie kultury. Badanie zostało przeprowadzone w ramach realizowanego w Gródku programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2022, finansowanego przez Narodowe Centrum Kultury. Autor dokumentu wyraża szczerą nadzieję, że raport przyczyni się do dalszego rozwoju działań w sferze kultury i pozytywnie wpłynie na jakość życia mieszkańców gminy.

W badaniu wykorzystano kilka metod i technik badawczych, co znajdzie odzwierciedlenie w strukturze raportu. W pierwszej kolejności zostanie zaprezentowana diagnoza wybranych wskaźników współczesnej kondycji kultury w Gródku na podstawie danych zastanych. Ta część pozostanie stosunkowo zwięzła, m. in. ze względu na fakt, że charakterystyka gminy i działającego w niej Centrum Kultury (GCK) została wyczerpująco opisana w niedawnym raporcie „Inicjatywy lokalne w Gminie Gródek. Diagnoza potrzeb kulturalnych mieszkańców” (2018). W niniejszym raporcie skupiono się więc przede wszystkim na danych, których nie wykorzystano wcześniej, to jest statystykach publicznych gromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny czy Krajowy Rejestr Sądowy oraz stronach internetowych opisujących lokalną sferę kultury.

Istotnym elementem badania były również wywiady kwestionariuszowe, opisane w dalszej części tekstu. Zostały one przeprowadzone z mieszkańcami gminy w formule on-line (technika CAWI). Ich celem było zebranie informacji na temat postaw mieszkańców wobec oferty kulturalnej, ich potrzeb i oczekiwań, preferowanych kanałów komunikacji itp. Kwestionariusze zostały wypełnione przez 154 osoby. Ze względu na ograniczone możliwości dotarcia do mieszkańców gminy, dobór próby do badania ilościowego nie był reprezentatywny, a więc nie można rzutować jego wyników na całą populację. Na podstawie tej części badania powstał jednak wiarygodny portret grupy mieszkańców szczególnie zainteresowanych kwestiami kultury.

Ponadto, w wybranych miejscowościach w gminie zostały przeprowadzone z zainteresowanymi mieszkańcami wywiady grupowe z elementami warsztatów badawczych. Podczas spotkań analizowano zasoby i potencjały poszczególnych grup mieszkańców oraz miejscowości w obszarze kultury, próbowano również dociec możliwych dróg rozwoju kultury. Ta część badania miała charakter jakościowy.

Jak wspomniano wyżej, struktura publikacji odpowiada opisanym wyżej metodom. Dokument rozpoczyna się opisem danych uzyskanych z dostępnych publicznie źródeł. W dalszej kolejności omawiane są wyniki badań ilościowych (wywiady kwestionariuszowe) oraz jakościowych (wywiady grupowe). Raport kończy się wnioskami i rekomendacjami.

Dane zastane

Analizę zasobów i potencjałów gminy Gródek oraz jej mieszkańców w dziedzinie kultury rozpoczynamy od analizy danych zastanych, przede wszystkim dostępnych dokumentów oficjalnych i statystyk publicznych. Tego rodzaju dane, choć mają swoje ograniczenia, pozwalają często dojrzeć syntetyczny obraz sytuacji, trudno dostępny z perspektywy jednostek czy grup bezpośrednio zaangażowanych w badaną sferę życia społecznego. Statystyki publiczne dają również możliwość porównania wybranych wskaźników w czasie lub przestrzeni, co pomaga sprawniej osadzić dane zebrane innymi metodami (np. podczas wywiadów lub warsztatów) w szerszym kontekście.

Gmina Gródek na tle podobnych jednostek samorządu terytorialnego

Poniżej przedstawiono szereg wskaźników dotyczących kondycji kultury w gminie Gródek, które zbierane są przez Główny Urząd Statystyczny (GUS). Wskaźniki te zostaną porównane z innymi, wybranymi jednostkami samorządu terytorialnego

w województwie podlaskim, co pozwoli lepiej zrozumieć sytuację społeczności lokalnej w szerszym kontekście regionalnym.

Do porównania z Gródkiem wybrano gminy Michałowo, Sztabin i Goniądz, opierając się na kryteriach opisanych poniżej. Gmina Michałowo została wybrana ze względu na położenie (sąsiaduje z gminą Gródek od północy) oraz podobnie dużą powierzchnię (prócz gminy wiejskiej Bielsk Podlaski, Gródek i Michałowo są największymi gminami województwa podlaskiego). Pozostałe dwie gminy zostały wybrane w oparciu o podobieństwo dwóch podstawowych kryteriów: liczby mieszkańców oraz gęstości zaludnienia, a ponadto ponadprzeciętnej dla województwa wielkości gminy. Czynniki te mogą być istotne dla lokalnych potencjałów kultury oraz możliwości i wyzwań związanych z zarządzaniem nimi – np. kwestii dojazdów do infrastruktury kultury, organizacji działań poza centrum gminy, dysproporcji pomiędzy centrum i peryferiami itp. Gminy Sztabin oraz Goniądz mają pod tym względem zbliżoną charakterystykę do gminy Gródek.

Przedstawione poniżej dane Głównego Urzędu Statystycznego będą podawane za rok 2019, to jest ostatni pełny rok działania instytucji przed pandemią COVID-19. Ze względu na znaczne ograniczenia działalności kulturalnej w związku z reżimem sanitarnym oraz ograniczenia finansowania kultury ze środków publicznych, porównania za okres 2020-2021 mogłyby dawać mylny obraz potencjałów kultury lokalnej w porównywanych gminach.

Tabela 1. Wydatki budżetowe gmin na cele związane z kulturą w 2019 r.

Gmina	Wydatki budżetu gminy na kulturę (w procentach)	Wydatki budżetu na 1 mieszkańca na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego bez wydatków inwestycyjnych (w PLN)
Gródek	3,4	198,1
Michałowo	5,2	282,6
Goniądz	2,5	123,8
Sztabin	2,8	118,5

Źródło: BDL GUS, opracowanie własne

Podstawowe wskaźniki publicznego finansowania kultury pokazują, że wydatki w gminie Gródek, zarówno rozpatrywane jako odsetek budżetu gminy jak i wydatki w przeliczeniu na mieszkańca pozostają znacząco wyższe niż w gminach Goniądz czy Sztabin, ale niższe niż w sąsiednim Michałowie. Wydatki w gminie Gródek plasują się ponadto powyżej średniej dla gmin województwa podlaskiego oraz – co należy podkreślić – systematycznie rosły w okresie pięciu lat przed pandemią (w tym czasie odnotowano wzrost wydatków budżetu na kulturę w przeliczeniu na mieszkańca o około 22%). Pokazuje to, że poziom publicznego finansowania kultury w gminie Gródek jest stosunkowo dobry, dając podstawy do podejmowania działań oraz rozwoju dla lokalnych instytucji kultury.

Następna tabela przedstawia zestawienie podstawowych wskaźników działalności instytucji kultury. Pokazuje ona po pierwsze, że pomimo podobnej liczby imprez jak w Sztabinie czy Goniądzu oraz wyraźnie mniejszej liczbie wydarzeń niż w Michałowie, gmina Gródek charakteryzowała się dużą liczbą uczestników wydarzeń. Bez względu na kwestię tego, jak duży odsetek uczestników stanowili mieszkańcy gminy, a jaką część turyści, pokazuje to wysoki potencjał Gródka do dalszego rozwijania rozpoznawalnych i atrakcyjnych wydarzeń. W przypadku pozostałych wskaźników, które przede wszystkim dotyczą mieszkańców gmin (ich uczestnictwa w grupach artystycznych, kołach, klubach itp.) widać wyraźnie, że sytuacja Gródka jest znacznie lepsza niż w gminach Goniądz i Sztabin oraz porównywalna z Michałowem.

Tabela 2. Działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic w 2019 r.

	Imprezy ogółem	Uczestnicy imprez ogółem	Grupy artystyczne	Członkowie grup artystycznych	Koła, kluby, sekcje ogółem	Członkowie kół, klubów, sekcji ogółem
Gródek	53	14410	9	80	11	200
Michałow	73	14875	15	135	5	108
Goniądz	45	4981	2	52	6	87
Sztabin	51	3580	2	33	1	6

Źródło: BDL GUS, opracowanie własne

Inne ciekawe wskaźniki życia kulturalnego dotyczą korzystania z bibliotek. Zostały one zaprezentowane w kolejnej tabeli, która pokazuje, że gminy o podobnym profilu może charakteryzować bardzo zróżnicowany poziom działalności bibliotek oraz statystyk czytelnictwa. Na szeroko rozpiętej skali porównywanych gmin wskaźniki Gródka pozostawały przeciętne. Sugeruje to istnienie pewnego, możliwego do rozwinięcia potencjału związanego z praktykami czytelnictwem i działaniem bibliotek publicznych.

Tabela 3. Działalność bibliotek w 2019 r.

	Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z filiami)	Księgozbiór na 1000 ludności	Czytelnicy bibliotek na 1000 ludności	Wypożyczenia na 1 czytelnika w woluminach
Gródek	2571	4667	84	18
Michałowo	2188	7915	112	37
Goniądz	4932	3153	32	18
Sztabin	1668	6806	95	26

Źródło: BDL GUS, opracowanie własne

Organizacje w gminie

Informacje dotyczące liczby i zakresu działania różnego rodzaju podmiotów zaangażowanych w sferę kultury można pozyskiwać z różnych źródeł. Według danych dostępnych na oficjalnej stronie internetowej gminy Gródek, na jej terenie działa 11 organizacji pozarządowych. Według zestawienia tylko jedna z nich (Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Gródeckiej) zajmuje się przede wszystkim działalnością kulturalną. Definiując kulturę odpowiednio szeroko można jednak uznać, że inne organizacje – np. Stowarzyszenie „Załuki nad Supraślą”, kluby

sportowe oraz Ochotnicze Straże Pożarne również są zaangażowane we współtworzenie krajobrazu kulturowego społeczności lokalnej. Podobnie jest z działającymi w gminie Kołami Gospodyń Wiejskich. Na podstawie rejestru KRS można do wyżej wymienionych podmiotów dodać również Fundację Teatr Latarnia czy Podlaskie Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznych „Trzaskawica”, których niektóre działania organizowane są w gminie Gródek. Daje to solidną podstawę organizacyjną w społeczności lokalnej wielkości Gródka.

Treści dostępne w Internecie

Z pewnością wciąż możemy wyobrazić sobie w dzisiejszych czasach aktywność kulturalną, która pozostaje całkowicie analogowa, po której śladu trudno byłoby szukać w Internecie, a która jest jednocześnie bardzo wartościowa. Z drugiej strony, promocja i komunikacja w sieci staje się coraz ważniejsza nie tylko dla najmłodszych odbiorców. Liczba i średnia wieku użytkowników Internetu stale rośnie, a okres pandemii w wielu z nas wykształcił nawyk przenoszenia aktywności kulturalnej

do świata wirtualnego. Dlatego też warto zwrócić uwagę na aktywność lokalnych instytucji kultury w Internecie.

Niektóre wskaźniki obecności instytucji kultury w mediach społecznościowych porównać można pomiędzy gminami. Poniżej zestawiono dane dotyczące funkcjonowania na portalu społecznościowym Facebook, wciąż najbardziej uniwersalnym i popularnym medium tego rodzaju, chociaż zwraca się uwagę, że próbując dotrzeć do najmłodszych użytkowników, należy również otworzyć się na inne portale (takie jak Instagram lub Tik Tok). Tabela poniżej pokazuje zestawienie podstawowych wskaźników profili instytucji kultury na dzień 1 maja 2022 roku.

Tabela 4. Obecność instytucji kultury na portalu Facebook

	Liczba polubień profilu	Założone wydarzenia w okresie styczeń-kwiecień 2022	Liczba opublikowanych postów w kwietniu 2022	Liczba polubień postów w kwietniu 2022	Liczba komentarzy pod postami w kwietniu 2022	Liczba udostępnień postów w kwietniu 2022
Gminne Centrum Kultury w Gródku	3992	6	27	633	122	50
Gminny Ośrodek Kultury w Michałowie	4984	26	22	317	37	32
Gminny Ośrodek Kultury w Goniądzu	995	0	8	183	6	22
Centrum Biblioteczno-Kulturalne w Sztabinie	343	0	1	4	0	16

Źródło: Facebook, opracowanie własne

Tabela pokazuje, że ośrodki w Gródku i Michałowie w pełni korzystają z możliwości medium, publikując w kwietniu 2022 ponad 20 postów, które spotykały się z reakcjami użytkowników. W przypadku profilu GCK warto zwrócić uwagę na jego różnorodność, która pobudza interakcje ze społecznością. Wśród postów znajdują się informacje dotyczące działania GCK oraz wydarzeń, które są tam organizowane, ale także fotorelacje oraz inne, generujące duży ruch posty, takie jak konkurs czy żart primaaprilisowy. Różnorodność i częstotliwość publikacji pokazuje, że medium to jest wykorzystywane w sposób adekwatny do możliwości.

Gminne Centrum Kultury w Gródku, podobnie jak Gminny Ośrodek Kultury w Michałowie prowadzi również profil na portalu Instagram, gdzie regularnie dodawane są materiały wizualne cieszące się zainteresowaniem odbiorców. Istnieje też kanał na portalu YouTube, gdzie publikowane są najczęściej krótkie filmy poświęcone lokalnej twórczości oraz działaniom centrum kultury. Wydaje się więc, że w obszarze działań w mediach społecznościowych GCK powinno kontynuować swoje praktyki i w dalszej przyszłości ewentualnie poszerzać je o nowe, popularne formy przekazu. Dość komfortową sytuacją może być fakt, że sąsiadująca z Gródkiem gmina Michałowo również dość dobrze komunikuje swoje działania

kulturalne przez Internet, co może stanowić element pozytywnej konkurencji i wzajemnego uczenia się odpowiednich stylów komunikacji.

Strona internetowa Gminnego Centrum Kultury (gckgrodek.pl) zawiera dużo informacji dotyczących zarówno samej instytucji jak i bieżącej oferty. Znajdują się na niej funkcjonalności ułatwiające korzystanie ze strony osobom ze specjalnymi potrzebami (np. wysoki kontrast, zmiana rozmiaru czcionki). Szukając słabych elementów strony, być może pewnym problemem jest swego rodzaju przeładowanie informacjami, które w określonych wypadkach może utrudniać nawigowanie (np. elementy menu znajdują się na górze, na dole oraz w prawej części strony). Warto również wziąć pod uwagę możliwość lepszego wyeksponowania w przestrzeni internetowej lokalnego czasopisma „Wiadomości Gródeckie – Haradockija Nawiny”. Mogłoby to pozytywnie wpłynąć na poczucie dostępności i znaczenia pisma wśród czytelników.

Warto również dodać, że swoją stronę internetową oraz profil na portalu Facebook (choć jako użytkownik indywidualny, a nie fanpage instytucjonalny) prowadzi Biblioteka Publiczna w Gródku. W tym wypadku również należy podkreślić wysoką częstotliwość dodawania informacji na Facebooku oraz funkcjonalność strony internetowej. Do innych podmiotów związanych ze sferą kultury, które posiadają swoje profile na portalu Facebook należą Stowarzyszenie Aktywny Senior, Koło Gospodyń Wiejskich w Gródku, Podlaskie Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznych „Trzaskawica”, Fundacja Teatr Latarnia oraz Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Gródeckiej, choć ten ostatni nie jest aktualizowany, a opublikowany link do strony internetowej nie działa (stan na 1.05.2022).

Użytkownicy serwisów społecznościowych stosunkowo łatwo mogą więc pozyskać informacje o życiu kulturalnym w gminie Gródek, co zresztą pośrednio potwierdzają wyniki badania kwestionariuszowego przeprowadzonego wśród mieszkańców, którego wyniki zostały opisane poniżej.

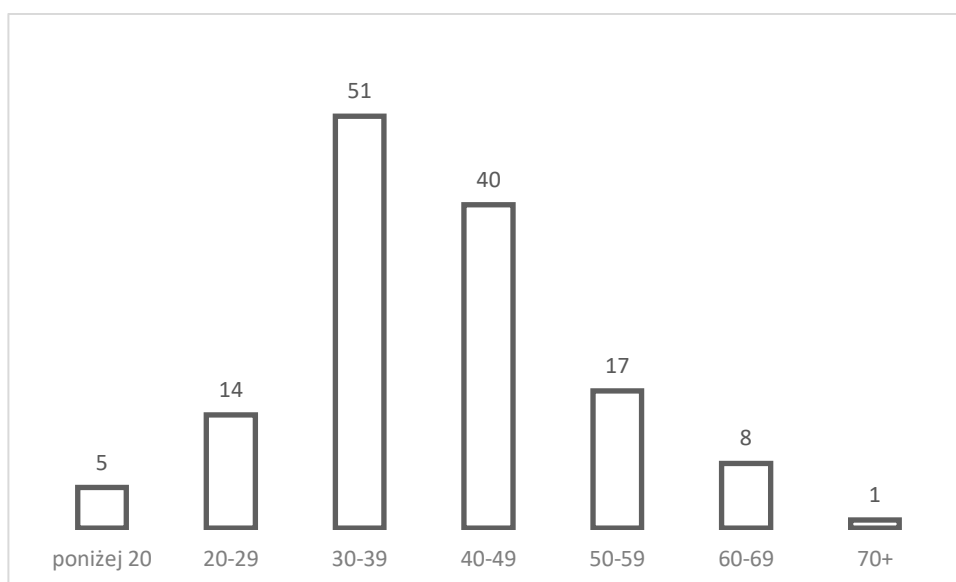
Część ilościowa

Jednym z istotnych elementów badania był wywiad kwestionariuszowy przeznaczony dla mieszkańców gminy Gródek. Kwestionariusz do samodzielnego wypełniania w formie elektronicznej dystrybuowany był we współpracy z Gminnym Centrum Kultury. Dobór badanej próby nie był reprezentatywny, należy więc zaznaczyć, że przedstawione poniżej wyniki nie mają charakteru reprezentatywnego dla wszystkich mieszkańców gminy. Można jednak przyjąć, że jest to ważna ilustracja opinii i postaw tej części mieszkańców, którzy są szczególnie zainteresowani sprawami kultury i aktywności lokalnej. Ankieta dostępna była on-line w okresie marzec-kwiecień 2022 r. i w tym czasie wypełniły ją 154 osoby.

Kim są osoby, które wypełniły ankietę? W badaniu wzięło udział 108 kobiet (70,1%) i 46 mężczyzn (29,9%). Wyraźna jest więc nadreprezentacja kobiet, chociaż jest to sytuacja typowa dla uczestnictwa w kulturze, a tym samym dla badań kultury. Podobnie nadreprezentowane są osoby z wykształceniem wyższym – 81 (52,6%), wobec osób z wykształceniem średnim lub pomaturalnym – 63 (40,9%), zasadniczym zawodowym – 3 (1,9%), podstawowym lub niepełnym podstawowym – 7 (4,6%). Większość badanych określa swoją sytuację materialną jako dobrą lub bardzo dobrą – 83 (53,9%), natomiast zdecydowana mniejszość uznaje swoją sytuację jako złą lub bardzo złą – 5 (3,2%). Wszystko to wskazuje, że w badaniu udział wzięły przede wszystkim osoby o stosunkowo wysokim kapitale ekonomicznym (poziom życia) i kulturowym (wykształcenie), pozwalającym im raczej swobodnie korzystać z oferty kulturalnej zarówno w gminie Gródek, jak i innych miejscowościach w regionie (np. w Białymstoku).

Jeżeli chodzi o rozkład wieku, to wśród badanych wyraźnie dominują osoby między 30. a 50. rokiem życia, a więc – traktując to w pewnym uproszczeniu – osoby będące najbardziej mobilne i samodzielne. Najmniejszą grupę badanych stanowią najmłodsi. Zaledwie 19 osób badanych nie przekroczyło trzydziestego roku życia.

Wykres 1. Rozkład wieku badanych

Źródło: opracowanie własne (N=136)¹

W związku z omówioną wyżej strukturą wieku badanych należy dodać, iż ponad dwie trzecie (67,5%) respondentów zadeklarowało, iż mieszka w gospodarstwie domowym z osobami poniżej 18 roku życia, co może być istotne z perspektywy ich uczestnictwa w kulturze. Z jednej strony posiadanie dzieci, szczególnie młodszych, może bowiem ograniczać mobilność badanych, z drugiej natomiast dawać pretekst do wspólnego, wielopokoleniowego uczestnictwa w rozmaitych wydarzeniach.

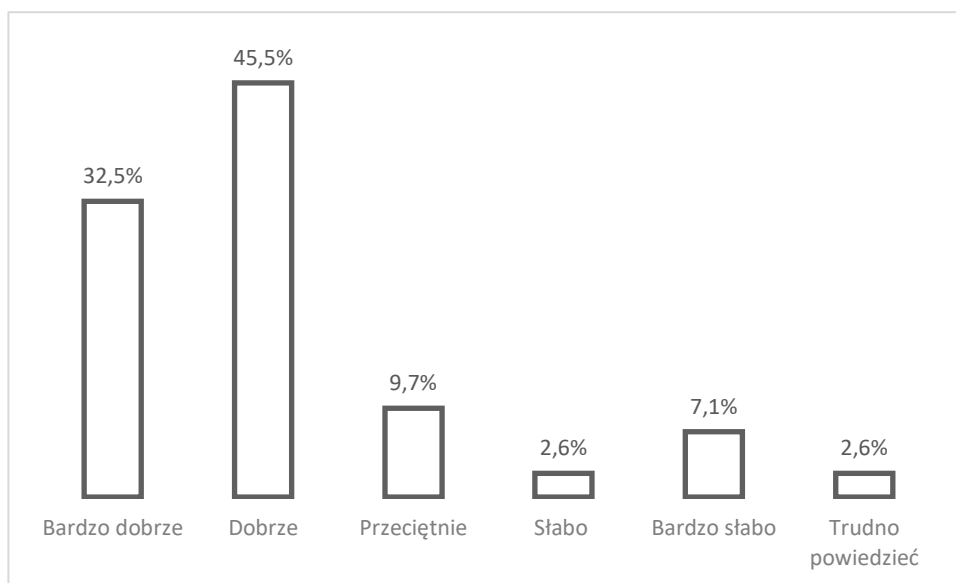
Respondenci zostali w pierwszej kolejności zapytani o ogólną wiedzę na temat oferty kulturalnej w gminie Gródek oraz poproszeni o jej ocenę. Rozkład odpowiedzi potwierdza, że w badaniu kwestionariuszowym w dużej mierze wzięły udział osoby, które – przynajmniej w swoim przekonaniu – dobrze orientują się w kulturalnym życiu społeczności. Ponad $\frac{3}{4}$ badanych (łącznie 120 osób) uważa, że zna ofertę kulturalną dobrze, w tym blisko jedna trzecia badanych bardzo dobrze. Niespełna co dziesiąty badany uznał, że zna tę ofertę słabo lub bardzo

---

¹ Liczba N będzie oznaczała liczbę osób, które udzieliły odpowiedzi na dane pytanie. W tym przypadku jest to 136 osób, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o wiek. Przy większości następnym pytań liczba N wynosiła 154 osoby.

słabo (łącznie 15 osób). Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony na wykresie poniżej.

Wykres 2. Znajomość oferty kulturalnej w gminie Gródek

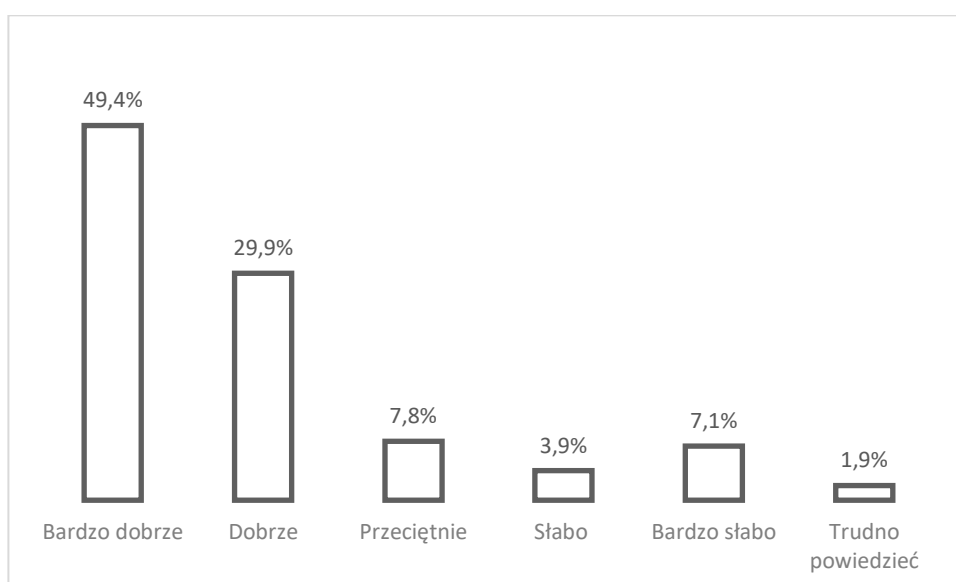
Źródło: opracowanie własne (N=154)

Deklaracja znajomości oferty jest wśród badanych bardzo ściśle powiązana z jej oceną (wskaźnik korelacji r Pearsona = 0,74)². Oznacza to, że – co do zasady – osoby, które lepiej znają ofertę kulturalną wyżej ją oceniają. Z drugiej strony, słabsza znajomość oferty wiąże się z jej gorszą oceną. Wydaje się, że związek ten może wynikać z dwojakich przesłanek. Po pierwsze, źle oceniają sytuację respondenci, do których z jakichś powodów nie docierają informacje o ofercie kulturalnej. Wówczas zadaniem podmiotów takich jak GCK byłoby poprawienie komunikacji z mieszkańcami. Po drugie, respondenci źle oceniają aktywności kulturalne, w których uczestniczyli w przeszłości, tym samym tracąc zainteresowanie również nowymi wydarzeniami. W tym wypadku wyzwaniem polegałoby nie tylko

² Wskaźnik może przyjąć wartość od 0 do 1, gdzie 0 oznacza brak korelacji, a 1 pełną korelację. Wynik 0,74 oznacza, że korelacja pomiędzy zmiennymi jest bardzo silna.

na poprawie procesu komunikacji, ale również lepszym dopasowaniu oferty do potrzeb. Kwestie te powrócą w dalszej części raportu. Tymczasem jednak należy zauważyć, że zdecydowana większość badanych ocenia ofertę kulturalną dobrze lub bardzo dobrze – 79,3% (122 osoby), wobec 11% oceniających ją słabo lub bardzo słabo (17 osób). Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawia wykres poniżej.

Wykres 3. Ocena oferty kulturalnej w gminie Gródek

Źródło: opracowanie własne (N=154)

Zestawienie tych odpowiedzi ze zmiennymi niezależnymi (takimi jak płeć, wiek, wykształcenie) pokazuje, że mężczyźni są bardziej krytycznie nastawieni do oferty kulturalnej. Pokazuje to tabela nr 5. Opisana w dalszej części raportu grupa badanych najbardziej kontestująca kondycję kultury w gminie Gródek składa się w większości z mężczyzn. Można również zauważyć, że najbardziej krytycznie oceniają ofertę kulturalną osoby o wykształceniu średnim lub pomaturalnym (w tej grupie, co piąty badany ocenia ofertę słabo lub bardzo słabo).

Tabela 5. Ocena oferty kulturalnej w gminie Gródek według płci

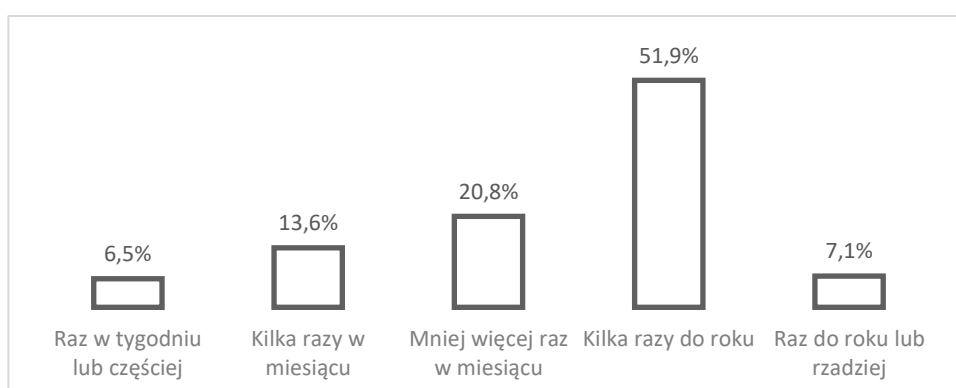
	Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Slabo	Bardzo slabo	Trudno powiedzieć	Suma
Kobieta	52,8%	6,5%	33,3%	5,6%	0,9%	0,9%	100%
Mężczyzna	41,3%	8,7%	21,7%	13,0%	10,9%	4,3%	100%

Źródło: opracowanie własne (N=154)

Następne pytania w kwestionariuszu dotyczyły typowych praktyk uczestnictwa w kulturze. Ich istotą było ustalenie m. in. jak często respondenci korzystają z różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych, na jakie wydarzenia uczęszczają najchętniej, z jakich chcieliby korzystać częściej, czy i jak często korzystają z oferty kulturalnej w poszczególnych miejscowościach w gminie.

Najczęstszą odpowiedzią, udzieloną przez ponad połowę badanych (51,9%) była deklaracja uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych nie częściej niż kilka razy do roku, a więc niezbyt często. Niewielu badanych (7,1%) wybrało odpowiedź sugerującą jeszcze rzadsze uczestnictwo – raz do roku lub rzadziej. Grupa korzystająca z oferty kulturalnej najbardziej intensywnie, to jest raz w miesiącu lub częściej, stanowi 41,9%. Szczegółowy rozkład wyników przedstawia wykres poniżej.

Wykres 4. Częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w gminie Gródek

Źródło: opracowanie własne (N=154)

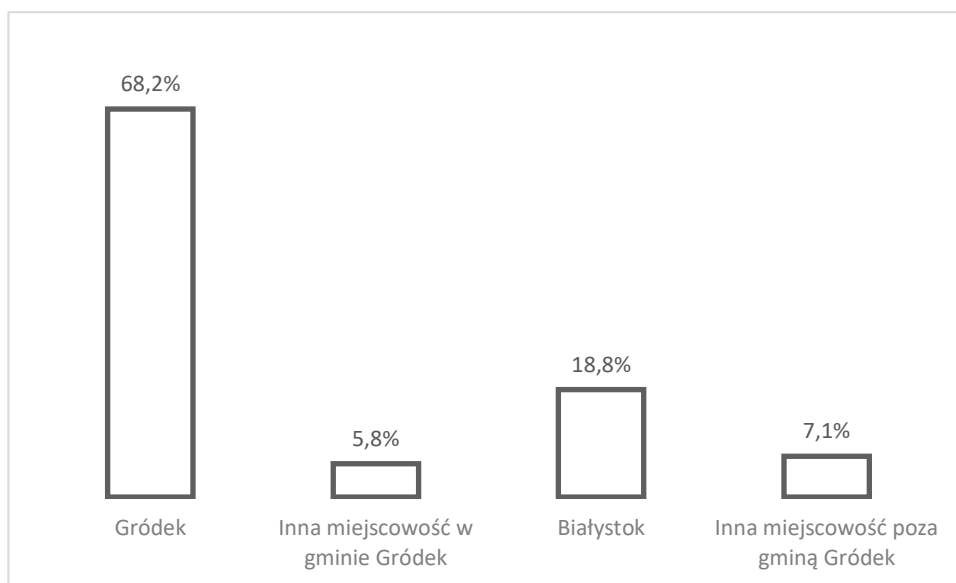
Według deklaracji, nieco częściej w wydarzeniach kulturalnych uczestniczą kobiety. Dane pokazują również ciekawy rozkład wśród badanych mieszkających z osobami niepełnoletnimi. Ta grupa okazała się bardzo zróżnicowana, bowiem wewnątrz niej znalazło się zarówno dużo osób, które korzystają z kultury najczęściej jak i najrzadziej. Sugeruje to, że są w tej zbiorowości osoby, które korzystają z instytucji kultury razem z dziećmi, ale również i takie, które sytuacja rodzinna może w jakiś sposób ograniczać (np. mobilność młodych matek).

W tym wypadku warto również zwrócić uwagę na powiązania pomiędzy odpowiedziami na pytania o częstotliwość uczestnictwa oraz znajomość i ogólną ocenę oferty. Zgodnie z oczekiwaniami, grupa badanych deklarująca uczestnictwo w wydarzeniach przynajmniej raz w miesiącu deklarowała jednocześnie wysoką znajomość oferty oraz wysoko oceniała jej jakość. Wyraźny spadek stopnia znajomości oferty i jej oceny pojawia się dopiero w ostatniej grupie, to jest wśród osób korzystających z oferty nie częściej niż raz w roku. Przy tym, odpowiedzi w tej grupie są również najbardziej wewnątrznie zróżnicowane. Wśród najrzadziej uczęszczających są zarówno osoby, które słabo znają ofertę i słabo ją oceniają, jak i tacy, którzy znają i oceniają ją dobrze – w tych przypadkach rzadkie uczestnictwo może wiązać się z różnego rodzaju ograniczeniami, np. w mobilności.

Wspomniana kwestia mobilności jest istotna między innymi ze względu na rozległość terytorialną gminy Gródek. Z pewnością może ona stanowić wyzwanie zarówno dla organizatorów oferty kulturalnej jak też jej uczestników. W związku z tym, badani zostali zapytani, gdzie najczęściej uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych. Rozkład odpowiedzi przedstawiony na wykresie poniżej pokazuje, że dla większości respondentów naturalnym ośrodkiem uczestnictwa w kulturze jest sam Gródek (68,2%), natomiast tylko 5,8% badanych wskazało na inne miejscowości w gminie jako główne miejsce praktyk kulturowych.

Wykres 5. Miejscowości, w których badani najczęściej uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych

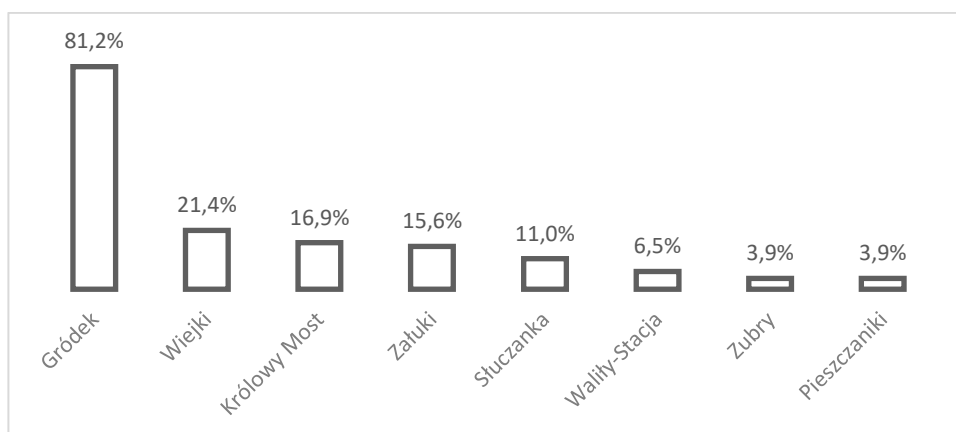
Źródło: opracowanie własne (N=154)

Jak widać powyżej, blisko co piąty respondent wskazywał, iż najczęściej uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych w Białymstoku. Zestawiając te odpowiedzi z deklarowanymi miejscowościami zamieszkania zauważyć można, że do Białegostoku stosunkowo często udają się mieszkańcy Gródka i innych miejscowości, które leżą stosunkowo blisko stolicy województwa i są z nią dobrze skomunikowane (np. Waliły-Stacja, Pieszczaniki). Wyraźnym wyjątkiem jest tu natomiast kilka wskazań z Zubrów, leżących w południowo-wschodniej części gminy.

Ze względu na rozległość gminy istotne jest także pytanie o możliwości uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych poza administracyjnym centrum gminy. W związku z tym badani zostali zapytani o to, czy w ciągu ostatniego roku uczestniczyli w jakichkolwiek wydarzeniach kulturalnych w poszczególnych miejscowościach gminy Gródek. Oczywiście należy wziąć pod uwagę, że w związku

z ograniczeniami pandemicznymi liczba okazji do uczestnictwa w kulturze mogła zmniejszyć się w stosunku do okresu sprzed 2020 roku, niemniej rozkład odpowiedzi powinien pokazać najaktywniejsze kulturalnie miejsca na terenie gminy. To z kolei może pokazać skalę dysproporcji dostępności do infrastruktury oraz oferty kulturalnej. Na wykresie poniżej zostały uwzględnione wszystkie miejscowości, które uzyskały przynajmniej pięć wskazań osób badanych.

Wykres 6. Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych w poszczególnych miejscowościach gminy Gródek

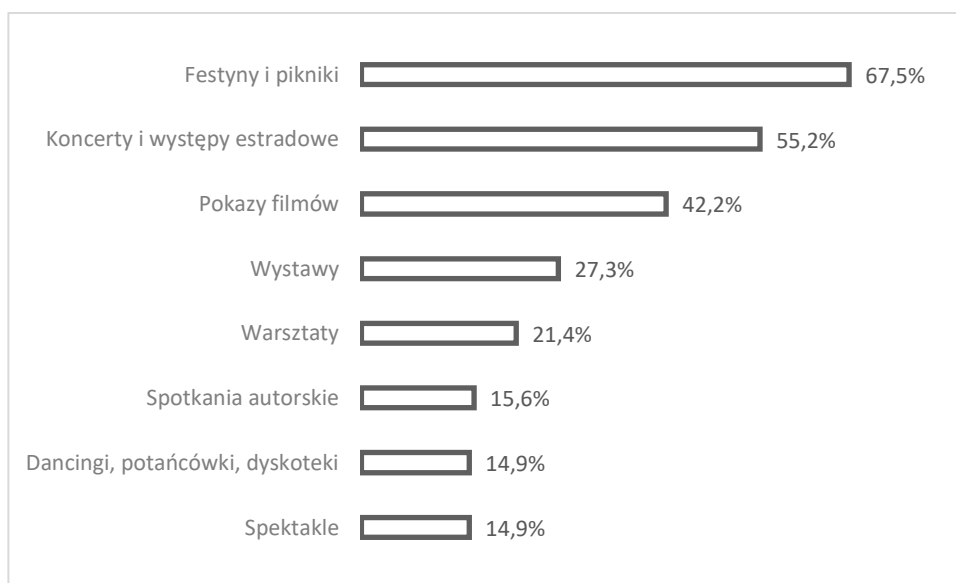
Źródło: opracowanie własne (N=154)

Ponad 80% respondentów w ciągu ostatniego roku uczestniczyło przynajmniej raz w wydarzeniu kulturalnym w Gródku. Wśród pozostałych wspomnianych miejscowości większość leży na zachód i północny-zachód od Gródka. Miejscowością ze wschodniej i południowo-wschodniej części gminy, która uzyskała największą liczbę wskazań były Wiejki. Przy tym, obecność na wydarzeniach w Wiejkach wskazywali mieszkańcy różnych obszarów gminy, również mieszkających na zachód od Gródka.

Badani zostali również zapytani o rodzaje wydarzeń kulturalnych na terenie gminy Gródek, w których uczestniczą najchętniej lub też których brakuje im najbardziej. Jak pokazuje wykres nr 7, wśród najchętniej uczęszczanych wydarzeń znajdują

się przede wszystkim wydarzenia masowe o charakterze rozrywkowym oraz integracyjnym, takie jak festyny, pikniki, koncerty i inne występy estradowe.

Wykres 7. Rodzaje wydarzeń, w których badani uczestniczą najchętniej

Źródło: opracowanie własne (N=154)

W odniesieniu do wymienionych wyżej kategorii pojawiają się różnice preferencji pomiędzy poszczególnymi grupami odbiorców. Mężczyźni równie chętnie jak kobiety uczestniczą w wydarzeniach rozrywkowych takich jak festyny i pikniki oraz koncerty i występy estradowe, podczas gdy w pozostałych kategoriach wydarzeń uczestniczą mniej chętnie.

Upodobania zmieniają się również z wiekiem. Na użytek tego pytania, podzielono badaną grupę na trzy kategorie wiekowe: poniżej 30 lat, pomiędzy 30 i 49 rokiem życia oraz 50 i więcej lat. Analiza tak zestawionych danych pokazuje, że zainteresowanie festynami i piknikami oraz koncertami jest duże wśród wszystkich respondentów, ale dodatkowo powszechnieje wraz z wiekiem. Badani

z najstarszej kategorii wiekowej zdecydowanie najchętniej odwiedzają wystawy i spotkania autorskie. Z kolei są zdecydowanie mniej zainteresowani pokazami filmowymi. Najmłodszą grupę wyróżnia chęć uczestniczenia w imprezach tanecznych i pewna niechęć do spotkań autorskich, spektakli i wystaw, czyli najczęściej kameralnych form kojarzonych z tzw. kulturą wysoką. Warto zwrócić uwagę, że najbardziej zainteresowana warsztatami jest grupa badanych w wieku 30-49 lat. Może mieć to związek z doświadczeniami wspólnego uczestnictwa w warsztatach z dziećmi. Zróżnicowanie odpowiedzi pokazuje tabela nr 6.

Tabela 6. Najchętniej odwiedzane kategorie wydarzeń według wieku

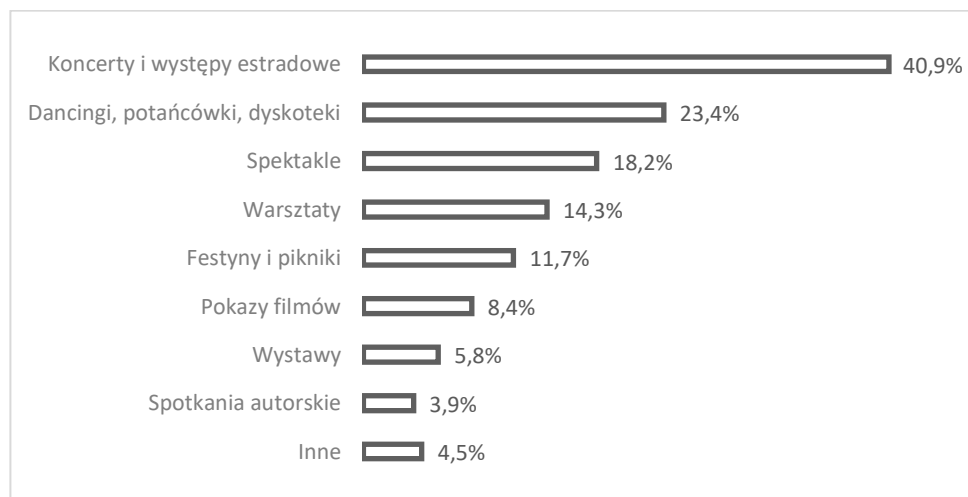
	Poniżej 30 lat	30-49 lat	50 i więcej lat
Festyny i pikniki	63,2%	71,4%	73,1%
Koncerty i inne występy estradowe (np. kabaret)	52,6%	57,1%	69,2%
Warsztaty	15,8%	26,4%	15,4%
Pokazy filmów	42,1%	51,6%	23,1%
Wystawy	5,3%	22,0%	42,3%
Spotkania autorskie	0,0%	11,0%	26,9%
Dancingi, potańcówki, dyskoteki	31,6%	11,0%	3,8%
Spektakle	5,3%	15,4%	19,2%

Źródło: opracowanie własne (N=136)

Tymczasem jeżeli chodzi o kategorie wydarzeń, których najbardziej badany brakuje, można zwrócić uwagę, że dość duża grupa respondentów (27,3%, 42 osoby) wskazało, że w ofercie kulturalnej gminy Gródek nie brakuje im niczego. Ciekawe jest zestawienie tej grupy z odpowiedziami na pytania o znajomość i ogólną ocenę oferty kulturalnej w gminie. Sugeruje ono, że w badanej populacji około 20% osób uważa lokalną ofertę za optymalną. Uznają

oni, że znają ją dobrze, bardzo im się podoba i nie widzą potrzeby zmiany. Z drugiej strony, około 6% respondentów można uznać za twardy rdzeń niezainteresowany ofertą. Nie tylko kontestują oni obecne wydarzenia, ale również nie wyrażają chęci wskazania pożądaných przez nich kierunków zmian. Rozkład odpowiedzi wśród badanych, którzy wskazali jakich kategorii wydarzeń brakuje im najbardziej został zaprezentowany na wykresie nr 8.

Wykres 8. Rodzaje wydarzeń, których badanym brakuje najbardziej

Źródło: opracowanie własne (N=154)

W przypadku pytań o potrzeby, również zauważono pewne różnice odpowiedzi ze względu na płeć czy wiek. Mężczyźni częściej niż kobiety zwracali uwagę na potrzebę koncertów i występów estradowych, natomiast zdecydowanie rzadziej

zgłaszali potrzebę imprez tanecznych oraz spektakli. Rozkład odpowiedzi według kategorii wiekowych został przedstawiony w tabeli poniżej.

Tabela 7. Wydarzenia, których brakuje najbardziej według wieku

	Poniżej 30 lat	30-49 lat	50 i więcej lat
Festyny i pikniki	10,5%	12,1%	3,8%
Koncerty i inne występy estradowe (np. kabaret)	47,4%	41,8%	42,3%
Warsztaty	15,8%	18,7%	3,8%
Pokazy filmów	10,5%	9,9%	0,0%
Wystawy	5,3%	4,4%	0,0%
Spotkania autorskie	0,0%	2,2%	7,7%
Dancingi, potańcówki, dyskoteki	57,9%	18,7%	11,5%
Spektakle	5,3%	24,2%	3,8%
Nie brakuje żadnych	15,8%	25,3%	26,9%

Źródło: opracowanie własne (N=136)

Każda z grup wiekowych najczęściej zwracała uwagę na potrzebę większej liczby koncertów i występów estradowych. Rozkład odpowiedzi w przypadku tego pytania jest odwrotny do obecnych chęci uczęszczania na koncerty, co najprawdopodobniej oznacza, że młodzi ludzie nie czują się najlepiej z dostępnym lokalnie repertuarem koncertowym. Poza tym, najstarsi badani najrzadziej odczuwają brak wydarzeń kulturalnych. Pojedyncze wskazania zwracały uwagę np. na imprezy taneczne i spotkania autorskie. Imprez tanecznych zdecydowanie najbardziej brakuje najmłodszym respondentom. Kategorią wydarzeń, której wyjątkowo brakuje osobom w wieku 30-49 lat są natomiast spektakle.

Badani mogli również zaproponować własne kategorie wydarzeń, których chcieliby więcej w gminie Gródek (na wykresie zebrane w kategorii „Inne”). Odpowiedzi takie

były stosunkowo nieliczne, ale interesujące. Respondenci w większości wyrażali swoje potrzeby nie tyle poprzez konkretną formę wydarzeń, co raczej ich funkcje, np. prezentacja twórczości osób z terenu gminy, spotkania dla rodziców z dziećmi, imprezy dla młodych, imprezy odbywające się w Zubrach. Odpowiedzi takie nie są prostą wskazówką dla organizatorów, ale sugerują potencjalne korzyści, jakie mogą płynąć z podejmowania prób włączania mieszkańców do współtworzenia oferty (wspólne dyskutowanie nad pomysłami, konsultowanie, próby przekazywania inicjatywy mieszkańcom). Na podstawie odpowiedzi na dwa powyższe pytania stworzyć można również generalną typologię wydarzeń ze względu na ich dostępność i oczekiwanie.

Tabela 8. Wydarzenia, w których badani uczestniczą lub których oczekują

Często uczestniczę, nie oczekuję więcej wydarzeń tego typu	Często uczestniczę, oczekuję więcej wydarzeń tego typu
• Festyny i pikniki • Pokazy filmowe • Wystawy	• Koncerty i inne występy estradowe
Rzadziej uczestniczę, nie oczekuję więcej wydarzeń tego typu	Rzadziej uczestniczę, oczekuję więcej wydarzeń tego typu
• Spotkania autorskie • Warsztaty	• Dancingi, potańcówki, dyskoteki • Spektakle

Źródło: opracowanie własne

Warto zwrócić uwagę, że koncerty i inne występy estradowe okazały się jedyną kategorią wydarzeń, która cieszyła się wysokim zainteresowaniem badanych mieszkańców, a jednocześnie oczekuje się więcej wydarzeń tego typu. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest z pewnością pojemność samej kategorii. Badani mają swoje oczekiwania wobec repertuaru (np. zapraszanych artystów, gatunków muzyki). Wydaje się, że dla organizatorów oferty (przede wszystkim GCK) istnieje tutaj ważne pole do komunikacji z mieszkańcami. Z jednej strony pojawia się np. możliwość włączania ich do podejmowania decyzji o ofercie i mocniejszego angażowania w życie kulturalne. Z drugiej, braki komunikacyjne mogą rodzić

niezadowolenie i krytykę, gdyż zazwyczaj nie wszyscy zainteresowani koncertami i występami będą usatysfakcjonowani z oferowanego repertuaru.

Respondentom zadano też pytania dotyczące GCK jako głównego podmiotu zaangażowanego w animowanie życia kulturalnego społeczności lokalnej. Badani zostali poproszeni o ustosunkowanie się do szeregu zdań w skali od „zdecydowanie się zgadzam” do „zdecydowanie się nie zgadzam”. Odpowiedzi zestawiono w tabeli nr 9. Dla przejrzystości wyniki zaokrąglono do pełnych procentów.

Tabela 9. Opinie na temat GCK

	Odpowiedzi						SUMA:
	Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie wiem / trudno powiedzieć	
Mam dobre zdanie o GCK	71%	14%	5%	2%	7%	2%	100%
GCK wspiera ważne i potrzebne akcje dla społeczności lokalnej	68%	17%	3%	3%	7%	3%	100%
W GCK każdy znajdzie coś dla siebie	51%	25%	6%	6%	8%	5%	100%
GCK to instytucja, która nie zmienia się zbyt szybko	14%	21%	14%	16%	29%	6%	100%
GCK to instytucja, w której wypada być	47%	27%	11%	3%	8%	5%	100%
Budynek GCK jest dobrze przystosowany do odbioru kultury	39%	38%	6%	3%	9%	6%	100%

Źródło: opracowanie własne (N=154)

W pierwszej kolejności zwracają uwagę pochlebne opinie dotyczące GCK, w większości pytań przekraczające 80% odpowiedzi. Są to wyniki nieznacznie wyższe od odsetka osób dobrze oceniających ofertę kulturalną w gminie, co pokazuje, że w badanej grupie działalność Centrum Kultury jest widziana dobrze, nawet jeśli ma się zastrzeżenia wobec ogólnej jakości oferty kulturalnej. Z drugiej strony, grupa około 10-15% badanych oceniało GCK źle we wszystkich

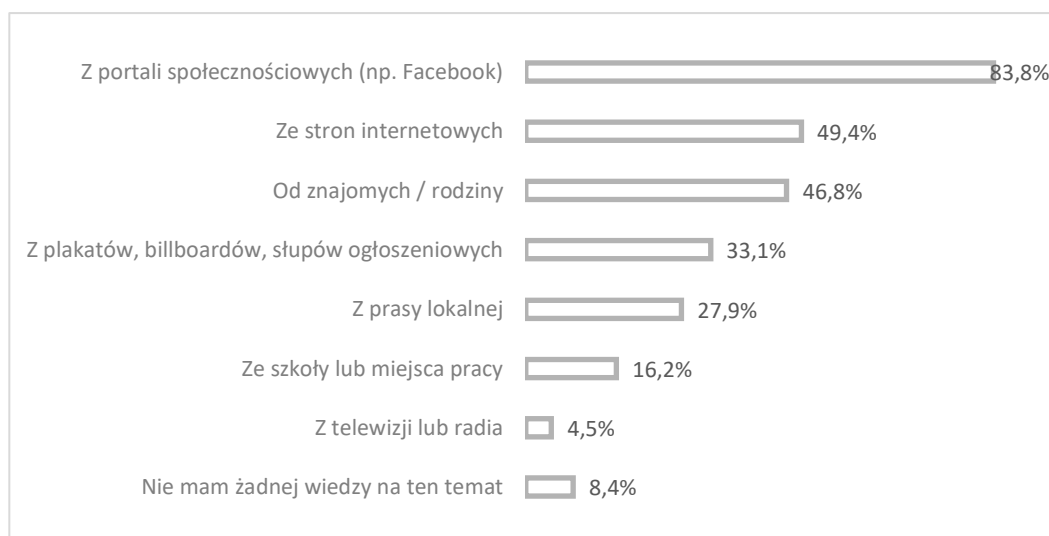
poszczególnych badanych aspektach. Część osób z tej grupy (około 7% wszystkich respondentów, przede wszystkim mężczyźni) konsekwentnie wybierała odpowiedzi negatywne, co sugeruje, że jest to środowisko kontestujące GCK w całości.

Przy zdecydowanej przewadze opinii pozytywnych warto zwrócić uwagę, w których aspektach respondenci unikali zdecydowanych opinii. Po pierwsze, rozkład odpowiedzi był najbardziej zróżnicowany w odniesieniu do zdania „GCK to instytucja, która nie zmienia się zbyt”. Jest to zdanie, które wśród innych zaproponowanych w badaniu jest również najmniej jednoznaczne, ponieważ nie jest bynajmniej określone, czy zmiany są przez badanych pożądane i oczekiwane. Niemniej, brak zdecydowania respondentów może być wskazówką dla GCK w sferze kreowania i komunikowania własnego wizerunku.

Badani wypowiadający się pozytywnie o GCK najczęściej unikali skrajnie pozytywnych odpowiedzi w odniesieniu do zdania o przystosowaniu budynku GCK do odbioru kultury. To również sugeruje pole do możliwych zmian, a przynajmniej komunikacji z mieszkańcami na ten temat. Oczywiście nie było również zdanie dotyczące tego, czy w GCK wypada bywać, co w jakiś sposób nawiązuje do społecznych wyobrażeń o prestiżu instytucji.

Istotnym elementem działania każdej instytucji kultury jest informowanie o wydarzeniach oraz ich promocja. Dlatego też badani zostali poproszeni o wskazanie, w jaki sposób dowiadują się najczęściej o wydarzeniach kulturalnych w gminie Gródek. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony na wykresie nr 9.

Wykres 9. Skąd badani dowiadują się o wydarzeniach kulturalnych

Źródło: opracowanie własne (N= 154)

Oczywiście, w przypadku tego pytania należy traktować odpowiedzi ze szczególną ostrożnością. Fakt, że badanie miało charakter ankiety internetowej sprawia, że respondenci należą prawdopodobnie do osób, dla których codzienne korzystanie z Internetu jest naturalne. Stąd też wysoki odsetek wskazań portali społecznościowych oraz stron internetowych. Duża liczba takich odpowiedzi jest też jednocześnie efektem dobrej, aktywnej strategii komunikacji instytucji w mediach społecznościowych, o czym wspomniano już przy okazji analizy danych zastanych. Warto też zwrócić uwagę na te kategorie odpowiedzi w zestawieniu z trzecią wśród najpopularniejszych możliwością, tj. informacjami od znajomych i rodziny. Popularność tej odpowiedzi oraz zdecydowana przewaga portali społecznościowych nad tradycyjnymi stronami internetowymi sugeruje dużą wagę wzajemnego polecenia i prywatnych sieci kontaktów, zwanych tradycyjnie „pocztą pantoflową”. Dla organizatorów oferty jest to również wskazówka, aby wzmacniać lokalne sieci kontaktów, budować współpracę z liderami opinii i wykorzystywać takie kanały komunikacji do promowania wydarzeń. Być może jest to również szansa na dotarcie do tych grup, które rzadziej korzystają z oferty i gorzej się w niej orientują (np. mężczyźni, rodzice dzieci).

Odpowiedzi na pytanie o kanały komunikacji wskazują również na pewną skuteczność tradycyjnych form informowania w przestrzeni publicznej (np. poprzez

plakaty) oraz – w nieco mniejszym stopniu – lokalnych mediów, w tym przypadku prasy.

Istotne jest w tym miejscu również zestawienie sposobów komunikacji z wiekiem respondentów, gdyż w powszechnym przekonaniu różne generacje przyzwyczajone są do korzystania z różnego rodzaju kanałów komunikacji. Wyniki zostały przedstawione w tabeli poniżej. Pokazują one, że portale społecznościowe (np. Facebook) są zdecydowanie najpopularniejszą formą zdobywania informacji o wydarzeniach kulturalnych wśród badanych bez względu na wiek. Jednocześnie widać dość wyraźnie różnice pomiędzy wykorzystywaniem stron internetowych. Z tej tradycyjnej formy zamieszczania treści w Internecie korzystają raczej starsi badani, natomiast w przypadku najmłodszych jest to jedna z mniej efektywnych form przekazu informacji. Dla osób poniżej pięćdziesiątego roku życia ważniejsze są informacje pozyskiwane od znajomych lub rodziny, ale – należy dodać – szkoła nie jest uważana przez najmłodszych za instytucję przekazującą takie informacje. Prasa lokalna może być pożytecznym medium komunikacji, ale przede wszystkim wobec najstarszej generacji mieszkańców.

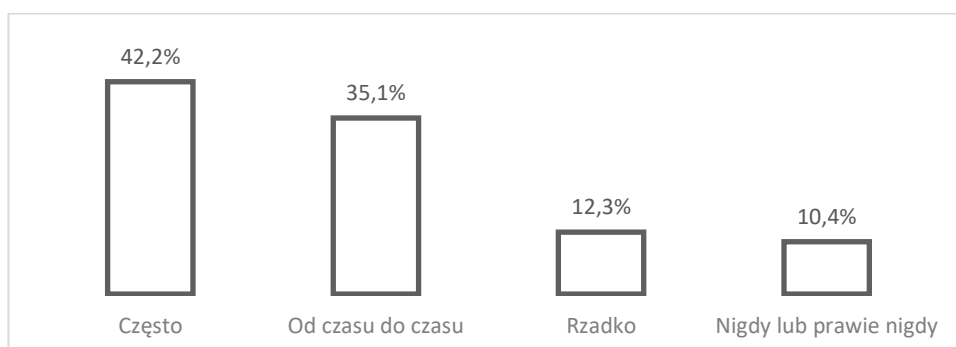
Tabela 10. Skąd badani dowiadują się o wydarzeniach kulturalnych według wieku

	Poniżej 30 lat	30-49 lat	50 i więcej lat
Z portali społecznościowych (np. Facebook)	84,2%	89,0%	88,5%
Ze stron internetowych	31,6%	51,6%	61,5%
Od znajomych / rodziny	52,6%	51,6%	30,8%
Z plakatów, billboardów, słupów ogłoszeniowych	36,8%	33,0%	34,6%
Z prasy lokalnej	26,3%	24,2%	38,5%
Ze szkoły lub miejsca pracy	5,3%	17,6%	15,4%
Z telewizji lub radia	5,3%	1,1%	0,0%

Źródło: opracowanie własne (N=136)

W kwestionariuszu pojawiły się również osobne pytania dotyczące pisma "Wiadomości Gródeckie – Haradockija Nawiny" wydawanego przez GCK. Większość z badanych deklaruje, iż sięga po nie przynajmniej od czasu do czasu, co pokazuje poniższy wykres.

Wykres 10. Częstotliwość sięgania po "Wiadomości Gródeckie - Haradockija Nawiny"

Źródło: opracowanie własne (N=154)

Badani zostali również poproszeni o ustosunkowanie się do określonych kwestii związanych z wydawanym pismem. Odpowiedzi zostały zestawione w tabeli nr 11.

Tabela 11. Opinie na temat pisma "Wiadomości Gródeckie – Haradockija Nawiny"

	Odpowiedzi

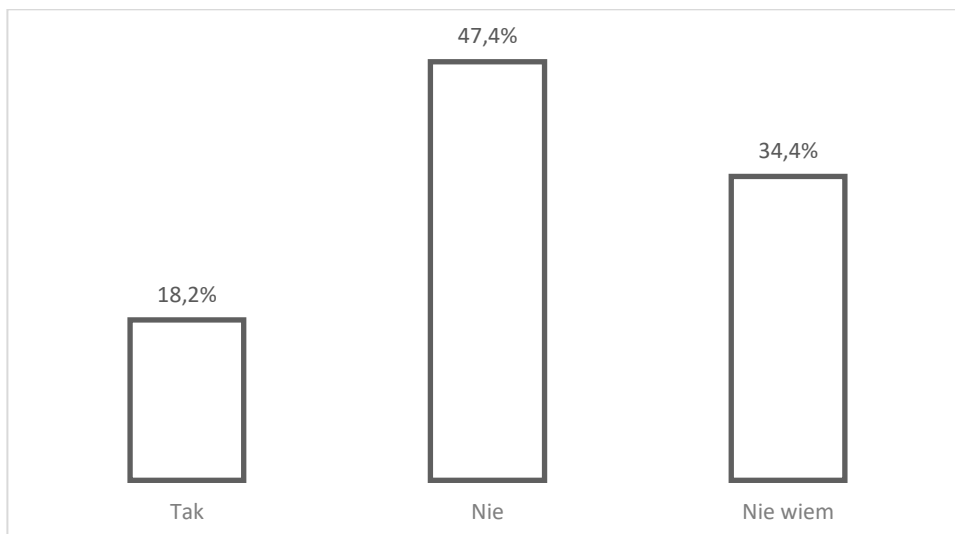
	Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie wiem / trudno powiedzieć	SUMA:
Podjęmowane tematy	34%	36%	18%	0%	7%	5%	100%
Jakość artykułów	36%	39%	12%	1%	7%	5%	100%
Szata graficzna, ilustracje, zdjęcia	42%	32%	12%	2%	7%	5%	100%
Częstotliwość wydawania	42%	37%	10%	0%	7%	5%	100%
Dostępność	56%	27%	5%	1%	7%	4%	100%
Cena	40%	39%	7%	2%	8%	5%	100%

Źródło: opracowanie własne (N=154)

Jak pokazuje tabela, większość badanych (ok. 70-80%) pozytywnie oceniło wszystkie aspekty pisma. Z drugiej strony, ok. 7-10% respondentów, w większości mężczyźni, oceniło je źle, w większości powtarzając swoje oceny konsekwentnie w odniesieniu do wszystkich aspektów. W dużej mierze są to zresztą ci sami respondenci, który najgorzej oceniają GCK, można więc przypuszczać, że odpowiedzi dotyczące gazety są kolejnym elementem ich skrajnie krytycznej oceny życia kulturalnego w gminie Gródek. Przy tym, istnieje również widoczna korelacja pomiędzy ocenami, a częstotliwością czytelnictwa. Oznacza to, że osoby deklarujące częstsze sięganie po pismo, jednocześnie lepiej się o nim wypowiadają. Warto zwrócić uwagę, iż najbardziej pozytywnie (83% badanych) i jednoznacznie (56% odpowiedzi „bardzo dobrze”) została oceniona dostępność pisma. Wydaje się jednak, że może zostać ona jeszcze poprawiona, przynajmniej jeśli chodzi o wydanie w formacie cyfrowym.

Kolejną istotną kwestią było sprawdzenie, czy badani znają jakieś prywatne firmy lub organizacje pozarządowe, które zajmują się działalnością w sferze kultury (np. organizują wydarzenia kulturalne) na terenie gminy Gródek. Chodziło tutaj o zmapowanie podmiotów innych niż GCK, które mogą okazać się istotne dla rozwoju kultury na poziomie lokalnym. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony na wykresie poniżej.

Wykres 11. Znajomość innych podmiotów zajmujących się działalnością w sferze kultury w gminie Gródek

Źródło: opracowanie własne (N=154)

Jak widać na wykresie, osoby, które potrafiły wskazać takie podmioty były w zdecydowanej mniejszości. Co więcej, duża grupa (34,4% badanych) nie była w stanie udzielić odpowiedzi na to pytanie (wskazania „nie wiem”), co sugeruje, że być może dla wielu mieszkańców kwestie przynależności organizacyjnej osób i podmiotów animujących życie kulturalne w gminie Gródek nie są oczywiste.

Osoby, które zadeklarowały znajomość takich podmiotów zostały poproszone o wymienienie ich. W tabeli poniżej zestawiono te z nich, które pojawiły się w wypowiedziach badanych przynajmniej dwukrotnie.

Tabela 12. Inne podmioty zaangażowane w tworzenie życia kulturalnego

Nazwa organizacji	Liczba wskazań
Aktywny Senior	7
Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Gródeckiej	7
Koła Gospodyń Wiejskich	3
Ale Babki (Koło Gospodyń Wiejskich)	2
OSP	2
Nadleśnictwo	2

Źródło: opracowanie własne

Tabela wskazuje na dwie najbardziej rozpoznawalne organizacje pozarządowe, stowarzyszenie Aktywny Senior oraz Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Gródeckiej. W następnej kolejności wymieniano Koła Gospodyń Wiejskich (w tym osobno grupę Ale Babki) oraz inne podmioty, których działalność tradycyjnie wiąże się częściowo z działaniami kulturalnymi, takie jak Ochotnicza Straż Pożarna, nadleśnictwo czy szkoła. Sugeruje to dość solidną podstawę organizacyjną, która jednak – biorąc pod uwagę ogół badanych i ich ponadprzeciętne zainteresowanie sprawami kultury – jest dość słabo rozpoznawalna. Nawet w grupie badanych, którzy deklarowali, że znają lokalną ofertę kulturalną bardzo dobrze, znajomość firm czy organizacji pozarządowych działających w sferze kultury zadeklarowała tylko jedna trzecia respondentów.

Część jakościowa

Istotnym elementem badania były spotkania przeprowadzone z wybranymi grupami mieszkańców gminy Gródek. Spotkania te zaplanowano jako źródło jakościowego wglądu w lokalne życie kulturalne z perspektywy różnych mieszkańców. W praktyce były one realizowane za pomocą elementów wywiadów grupowych oraz warsztatów badawczych. Poniżej zostaną zaprezentowane najważniejsze wnioski ze zrealizowanych spotkań.

Spotkanie z mieszkańcami w Gródku

Pierwsze z serii spotkań z mieszkańcami zostało zorganizowane w siedzibie GCK w Gródku. Zostało ono zaplanowane na 1,5 godziny w formie wywiadu grupowego połączonego z elementami warsztatowymi. Głównym celem spotkania było pozyskanie wiedzy na temat lokalnych potencjałów kultury widzianych

z perspektywy mieszkańców oraz ich potrzeb kulturalnych. Informacje o planowanym wydarzeniu były szeroko kolportowane, zaproszenie dostali m. in. radni gminy Gródek. W spotkaniu wzięło udział sześć osób, deklarujących się jako osoby silnie przywiązane do lokalnego życia kulturalnego.

Badanie rozpoczęło się od próby ustalenia najważniejszych potencjałów, czy też zalet gminy Gródek, które można byłoby powiązać z lokalną kulturą. Wypowiedzi badanych zebrać można w trzech najważniejszych kategoriach, które z kolei można potraktować łącznie jako aspekty pozytywnie rozumianego pojęcia prowincjonalności. Chodzi tu mianowicie o: 1) walory przyrodnicze, bliskość natury, ciszę; 2) poczucie więzi ze społecznością, przywiązanie do tradycji i lokalnej specyfiki; 3) poczucie bezpieczeństwa, spokój. Warto zwrócić uwagę, że wiele późniejszych wypowiedzi dotyczących obecnego lub przyszłego stanu lokalnej kultury rozwijało te podstawowe potencjały lub nawiązywało do nich.

Dla przykładu, uczestnicy zostali poproszeni o zaznaczenie na mapie i omówienie miejsc w Gródku lub okolicach, które mogłyby sprzyjać spędzaniu wolnego czasu i organizowaniu wydarzeń kulturalnych. Prócz siedziby GCK najczęściej wskazywano na przestrzenie otwarte, bliskie natury, takie jak Góra Zamkowa, uroczysko Boryk, Zalew Gródek, obszar opodal miejsca obsługi rowerów (MOR) przy szlaku Green Velo, czy obszar w pobliżu stacji kolejowej Waliły. Jednocześnie badani sygnalizowali, że z tymi miejscami wiążą się określone wyzwania i ograniczenia. Po pierwsze, w przypadku niektórych z tych miejsc kwestie własności terenu ograniczają lub uniemożliwiają organizowanie tam życia kulturalnego. Po drugie, działania w otwartej przestrzeni są uwarunkowane pogodą, a tym samym niedostępne przez dużą część roku, chociaż w dyskusji pojawiły się głosy postulujące adaptację terenu w okolicach MOR jako centrum aktywności zimowej (skupione np. wokół górki saneczkowej). Warto w tym miejscu zasygnalizować, że potrzeba wydarzeń na świeżym powietrzu będzie również wyrażana podczas opisanego poniżej spotkania z młodzieżą z Gródka i okolic.

Badani uczestnicy spotkania zwracali również uwagę, że do ważnych funkcji wydarzeń kulturalnych w Gródku powinna należeć integracja oraz wzmacnianie więzi pomiędzy mieszkańcami, dawanie przestrzeni lokalnym twórcom oraz

promocja walorów gminy, również na zewnątrz. Wśród istniejących wydarzeń, które mają taki potencjał, wymieniono m. in. Dni Gródka, festiwal Siabrouskaja Biasieda, Noc Kupały czy Dożynki, a za główny podmiot zdolny do działań organizacyjnych i promocyjnych uznano GCK.

Istotną częścią dyskusji była kwestia wyzwań stojących przed organizatorami lokalnego życia kulturalnego. Poniżej w sposób syntetyczny przedstawiono najważniejsze z wątków, które często powracały w wypowiedziach różnych uczestników badania.

1. Kwestia uczestnictwa w wydarzeniach. Osoby badane zwracały uwagę, iż oferowane w gminie wydarzenia kulturalne, pomimo swojej atrakcyjności, nie przyciągają wielu mieszkańców. Wiązało się to ze spostrzeżeniem, że część społeczności lokalnej sprawia wrażenie głębokiego niezainteresowania uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych, jak również, że są pewne grupy mieszkańców, których absencja jest szczególnie widoczna. Wskazywano w tym przypadku m. in. na starszą młodzież (nastolatków). W toku dyskusji zwrócono uwagę, że należałoby podjąć aktywności mające na celu zwiększenie poziomu uczestnictwa młodych ludzi w lokalnej kulturze. Jednym z możliwych kierunków działań byłoby dostosowywanie oferty do zakładanych potrzeb młodzieży. Uczestnicy spotkania proponowali m. in. zajęcia i wydarzenia sportowe (skateboarding, tenis stołowy), warsztaty komputerowe czy koncerty. Jak pokaże opisane poniżej spotkanie z uczniami, intuicje te wydają się w dużym stopniu trafne. Problemem, na który zwrócono uwagę, jest m. in. brak odpowiedniej infrastruktury do uprawiania skateboardingu. Inną możliwością jest rozwijanie oferty, w której młodzi ludzie mogliby uczestniczyć rodzinnie (np. w formie konkursów i turniejów, warsztatów, sesji gier planszowych itp.). Przy tej okazji wspomniano również o możliwości przywrócenia zajęć dla najmłodszych dzieci wraz z ojcami, które były organizowane w Gródku przed kilku laty.
2. Kwestia wzmocnienia i promocji lokalnych artystów. Podczas dyskusji zwrócono uwagę na potrzebę wspierania już istniejącego lokalnie ruchu

artystycznego, w tym szczególnie związanego z kulturą tradycyjną. Istotne jest tutaj organizowanie wydarzeń, które pozwoliłyby lokalnym twórcom na prezentację swoich dokonań oraz ich szczególna promocja, kierowana zarówno do mieszkańców gminy, jak i osób z zewnątrz. Jest to tym ważniejsze, że niektóre organizowane w Gródku i okolicy wydarzenia są rozpoznawalne w skali regionalnej lub nawet ogólnopolskiej. Prócz tego, należałoby również podejmować działania służące rozwojowi oddolnych działań artystycznych, także wśród młodzieży. Oznaczałoby to konieczność wsparcia zarówno infrastrukturalnego (np. sale prób) jak i metytorycznego (instruktorzy, specjaliści prowadzący gościnne warsztaty).

3. Kwestia infrastruktury. Jak wspomniano już wyżej, zarówno organizacja atrakcyjnych wydarzeń jak i podejmowanie cyklicznych działań kulturalnych (kursy, warsztaty itp.) wymaga odpowiedniej przestrzeni. W czasie badania zwracano uwagę na dwa wyzwania z tym związane. Po pierwsze sama siedziba GCK nie posiada przestrzeni wystarczających do realizacji wszystkich planów i zamierzeń. Po drugie, wyzwaniem jest organizowanie różnego rodzaju wydarzeń na świeżym powietrzu. Dla przykładu, instytucja nie dysponuje mobilną sceną, niektóre atrakcyjne miejsca w okolicy wymagają aktywnej współpracy z właścicielami gruntów (nie zawsze zainteresowanymi takimi działaniami), planowane wydarzenia związane ze skateboardingiem nie mogą być zrealizowane ze względu na brak placu z odpowiednią nawierzchnią itd. Dyskusje na ten temat pokazały dość wyraźnie, że potencjał kreatywny kadr zajmujących się animowaniem życia kulturalnego w gminie nieraz wykracza poza możliwości infrastrukturalne.
4. W związku z powyższym należy dodać jeszcze jedną kwestię, która powracała w czasie badania w różnych kontekstach. Wydaje się, że pomimo stosunkowo dużego potencjału gminy, wynikającego z walorów krajobrazowych, rozpoznawalnych wydarzeń, sprawnych instytucji kultury oraz innych organizacji współtworzących życie kulturalne, niewystarczający jest poziom komunikacji i współpracy pomiędzy różnymi istotnymi podmiotami. Nie tylko bezpośrednio zajmującymi się organizowaniem oferty kulturalnej, ale również takimi jak samorząd lokalny, placówki

edukacyjne, właściciele gruntów itp. Nie pozwala to osiągnąć efektu synergii i sprawia, że część lokalnych potencjałów pozostaje niewykorzystana lub jest wykorzystywana nieefektywnie, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do frustracji i wypalenia animatorów kultury, zniechęcenia potencjalnych uczestników kultury, porzucania zainteresowania lokalnymi sprawami przez młodzież. Wskazane jest więc poszukiwanie platform porozumienia, sieciowania i współpracy różnych środowisk i podmiotów na rzecz rozwoju lokalnego potencjału kultury.

Spotkanie z uczniami szkoły podstawowej w Gródku

Drugie ze spotkań w Gródku odbyło się w Szkole Podstawowej, a uczestniczyli w nim uczniowie jednej z klas siódmych. Dzięki uprzejmości grona pedagogicznego w ramach zajęć można było przeprowadzić w klasie kilka ćwiczeń warsztatowych, które miały pokazać opinie młodych ludzi na temat lokalnego życia kulturalnego oraz ich potrzeby w tym zakresie.

Przebieg spotkania dostosowano do wielkości i charakterystyki grupy, w pierwszej kolejności prosząc uczniów, aby w niewielkich zespołach (2-3 osoby) spróbowali narysować wymarzone przez siebie Centrum Kultury w Gródku. Omówione następnie prace uczniów pokazały nie tylko konkretne propozycje, ale również szersze obszary zainteresowań oraz potrzeby uczestników warsztatu.

Wnętrze Centrum Kultury uczniowie chcieliby przede wszystkim widzieć jako przestrzeń spędzania wolnego czasu, która oferuje różnego rodzaju bodźce, nie tylko w formie zorganizowanych zajęć, ale również infrastruktury, którą młodzież mogłaby elastycznie dopasowywać do swoich potrzeb. Dlatego zwracano uwagę m. in. na dobrze zaaranżowaną przestrzeń wspólną, ułatwiającą spędzanie czasu w grupie rówieśniczej. W wariacie minimum były to po prostu stoły i krzesła, częściej przestrzeń przypominająca bardziej kawiarnię (możliwość zjedzenia, wypicia), czy wręcz ściśle rozumiany lokal gastronomiczny. W tym miejscu warto poczynić małą dygresję. Wyrażana przez młodzież wielokrotnie w czasie warsztatów tęsknota za miejscami takimi jak restauracja McDonald's, bar

z kebabami lub sklep Żabka, może być traktowana jako chęć nadania Gródkowi nieco bardziej miejskiego sznytu, ale również jako wyraz potrzeby tzw. „trzeciego miejsca”, to jest przestrzeni, która nie jest domem, ani szkołą, a w której można spędzać czas na własnych zasadach. Tęsknoty te korespondują m. in. z opisami młodych ludzi z mniejszych miejscowości, spędzających czas w podobny sposób. Pojawiają się one np. we współczesnych polskich reportażach (por. Filip Springer „Miasto archipelag”, Marek Szymaniak „Zapaść. Reportaże z mniejszych miast”).

Wracając do wyobrażonych Centrów Kultury, młodzież umieszczała w nich również takie miejsca jak sale ze stołami do ping-ponga, siłownie, muzyczne sale prób, sale gier, czy pomieszczenia ze stanowiskami komputerowymi. Warto zwrócić uwagę, że w opisach towarzyszących pomysłom uczniowie podkreślali, że byłyby to przestrzenie, które pozwalałyby zarówno na swobodną rozrywkę, jak również dające podstawy do bardziej zorganizowanych czy edukacyjnych form zajęć (np. treningi tenisa stołowego, warsztaty programowania, tworzenia muzyki na komputerze itp.).

Wśród zorganizowanych zajęć, które poszczególni uczniowie umieszczali w programie wymarzonego Centrum znalazły się:

- Zajęcia artystyczno-kulturowe (fotograficzne, taniec arabski, kultura japońska, manga i anime, tworzenie muzyki na komputerze, programowanie);
- Zajęcia sportowe (jazda na wrotkach lub rolkach);
- Inne (zajęcia samoobrony, korepetycje z różnych dziedzin, kółka czytelnicze).

Pokazuje to duże zróżnicowanie zainteresowań młodych ludzi oraz – przynajmniej w niektórych przypadkach – bardzo precyzyjne przekonania co do tego, jak chcieliby spędzać wolny czas. Oczywiście, potencjał instytucji kultury prawdopodobnie nie pozwala na zaspokojenie wszystkich oczekiwań, czy to z powodu braku odpowiedniego sprzętu, kadr, czy wyjątkowej niszowości pewnych pasji. Niemniej wydaje się, że młodzież jest w stanie jasno komunikować swoje potrzeby, z czego Centrum Kultury mogłoby korzystać, organizując podobne

warsztaty diagnostyczne z młodzieżą regularnie. Mogłoby to pomóc w stworzeniu optymalnej oferty zajęć i wydarzeń dla tej kategorii odbiorców.

Warto podkreślić, że nieco wbrew stereotypowi współczesnej młodzieży, którą często łączy się z chęcią przebywania głównie w rzeczywistości wirtualnej, badani uczniowie wykazywali duże zainteresowanie aktywnościami fizycznymi i spędzaniem czasu na świeżym powietrzu. Wśród najczęściej pojawiających się pomysłów były basen (najbliższy jest w gminie Michałowo) oraz skatepark (stąd również potrzeba zajęć rolkarskich), wspomniane już stoły do ping-ponga czy siłownię, a także trampoliny czy boiska do gier zespołowych. W niektórych wizjach uczniów ważna była również przestrzeń wokół Centrum Kultury, która powinna pozwalać na uczestnictwo w rozmaitych wydarzeniach na zewnątrz. Przestrzeń taka powinna być dobrze (funkcjonalnie) zagospodarowana, ale również estetyczna (może tam być np. miejsce dla rekreacyjnych terenów zielonych lub wybiegi dla zwierząt).

Wśród innych pomysłów powstałych w czasie tworzenia wymarzonych centrów kultury warto wspomnieć również o ideach stworzenia lokalnego muzeum w nowoczesnym stylu (opowiadającego o przeszłości i teraźniejszości społeczności Gródka w atrakcyjny sposób) lub organizacji większej liczby pokazów filmów interesujących młodzież. Symptomatyczne było pojawienie się w jednej z grup pomysłu bazy taksówek – koncept będący odbiciem ograniczonej mobilności młodzieży mieszkającej poza centrum gminy.

Kolejnym ćwiczeniem przeprowadzonym z uczniami była symulacja rozdzielania budżetu Centrum Kultury na poszczególne rodzaje wydarzeń, co miało wskazać priorytety młodzieży w odniesieniu do oferty kulturalnej. Porównanie pomysłów poszczególnych uczniów pokazuje, że najchętniej dzielili oni fundusze między następujące kategorie wydarzeń: koncerty muzyki hip-hop, koncerty muzyki pop, imprezy sportowe oraz spotkania z ciekawymi ludźmi.

Potrzeba koncertów jest w grupie uczniów najczęstsza, podobnie jak wśród mieszkańców gminy, którzy wzięli udział w badaniu internetowym. Uczestnicy warsztatu chętnie dopowiadali również, jakich wykonawców chcieliby zobaczyć

w Gródku najbardziej. Wśród nich dominują popularni polscy wykonawcy, dla których młodzież jest główną grupą odbiorców (np. Young Leosia, Mata, Sanah). Podobnie w przypadku spotkań z ciekawymi ludźmi. Tę kategorię wydarzeń młodzież rozumie przede wszystkim jako spotkania z osobami, które są popularne wśród nich – należą do nich m. in. wspomniani wyżej wykonawcy muzyczni, ale również internetowi influencerzy i celebryci (np. Friz, Julia Żugaj). Chęć uczestnictwa w imprezach sportowych koresponduje ze wspomnianą już wcześniej potrzebą aktywności fizycznej. Uczniowie zwracali uwagę przede wszystkim na potrzebę infrastruktury i wydarzeń (turniejów) związanych ze sportami zespołowymi (piłka nożna, koszykówka, piłka ręczna) oraz rajdami rowerowymi, motorowymi i skateboardingiem. Warto również dodać, że najmniej chętnie uczniowie przeznaczali środki na wydarzenia takie jak jarmarki, festyny i występy kabaretów, czyli imprezy, które – jak pokazał również kwestionariusz internetowy – w największym stopniu interesują osoby z najstarszych kategorii wiekowych.

Dwa opisane powyżej zadania dotyczyły przede wszystkim potrzeb i oczekiwań młodzieży. Podsumowaniem warsztatu było natomiast zadanie mające na celu opisanie obecnego stanu lokalnej kultury. Uczniowie zostali poproszeni o to, aby wśród listy przymiotników, którymi można byłoby opisać życie kulturalne w Gródku, wybierali takie, z którymi zgadzają się najbardziej lub najmniej. Głosy uczestników rozłożyły się w tym wypadku dość jednoznacznie. Wśród pozytywnych cech zwrócono uwagę na to, że kultura w Gródku jest bezpieczna, dostępna i dla wszystkich. To ważne spostrzeżenia, ponieważ pokazują, że uczniowie nie mają wyrobionego w sobie przekonania, że uczestnictwo w lokalnej kulturze jest poza ich zasięgiem. Z drugiej strony niemal jednogłośnie uznano, że życie kulturalne w Gródku jest nudne. Uzasadniając swoje głosy uczestnicy warsztatu zasugerowali, że można rozumieć to określenie dwojako. Jest nudno, ponieważ w Gródku dzieje się zbyt mało lub też dzieje się nie to, czego młodzież najbardziej oczekuje i potrzebuje.

Podsumowując najważniejsze wątki z warsztatu zwrócić można uwagę na następujące kwestie:

1. Uczniowie widzą w Centrum Kultury potencjalne „trzecie miejsce”, to jest przestrzeń niebędącą domem, ani szkołą, w której mogą organizować swój wolny czas i życie społeczno-towarzyskie. Do tego celu niekoniecznie potrzebują zorganizowanych form spędzania czasu (zajęć, kursów, warsztatów itp.), chociaż chętnie korzystaliby z nich, gdyby odpowiadały ich zainteresowaniom.
2. W uczniach jest widoczna duża potrzeba aktywności fizycznej i przebywania na świeżym powietrzu, brakuje im jednak do tego odpowiedniej infrastruktury oraz większej liczby zajęć i aktywności sportowych.
3. Uczniowie zgłaszają potrzebę organizacji takich wydarzeń kulturalnych jak koncerty, czy spotkania z ciekawymi ludźmi. Oczekują kontaktu z gwiazdami i celebrytami, które znają przede wszystkim ze swojej aktywności w mediach społecznościowych. Wyzwanie z punktu widzenia instytucji kultury stanowi taki dobór artystów/interesujących osób, który byłby jednocześnie wartościowy oraz interesujący dla młodzieży, bądź też wytworzenie w młodzieży potrzeby kontaktu z innymi, proponowanymi przez instytucję twórcami.
4. Uczniowie pozostają otwarci na rozmowę o kulturze lokalnej. Warto wykorzystać ten stan powtarzając regularnie warsztatowe spotkania z młodzieżą na temat ich potrzeb, ale również informując młodzież o tym co instytucja planuje, co może, a czego nie może zrobić (np. ze względów ograniczeń prawnych, infrastrukturalnych, finansowych).

Spotkanie z mieszkańcami w Zubrach

Równie interesujące okazało się spotkanie z mieszkańcami wsi Zubry. Wieś ta nie dysponuje własną infrastrukturą kultury w formie świetlicy, wiaty czy innego typu zabudowania. Niemniej jednak, z inicjatywy mieszkańców i przy ich czynnym udziale zorganizowano tam otwartą przestrzeń rekreacyjną, ulokowaną na skraju lasu. Przestrzeń ta pomyślana została jako miejsce wypoczynku dla mieszkańców

miejsowości. Umieszczono w niej ławeczki, posadzono dodatkowe drzewa i krzewy, wyodrębniono miejsce na ognisko, a w niedalekiej przyszłości ma tam stanąć także przestronna altana.

W związku ze wskazanymi powyżej brakami w infrastrukturze, spotkanie z mieszkańcami odbyło się przy ognisku. Trwało ono niemal dwie godziny i przybrało formę wywiadu grupowego połączonego z elementami warsztatowymi. Otwarty charakter spotkania, ale także – jak się wydaje – bliskie relacje sąsiedzkie pomiędzy mieszkańcami oraz ich zaangażowanie w sprawy lokalnej kultury sprawiły, że w badaniu uczestniczyło około 20 osób. Warto zaznaczyć, że część z nich jedynie przysłuchiwała się dyskusji, nie biorąc czynnego udziału. Niemniej, zainteresowanie badaniem wyraziło stosunkowo wielu mieszkańców (a wśród nich osoby mieszkające w Zubrach na stałe, spędzające tam jedynie weekendy, osoby, które się tam wychowały, lub które mieszkają/bywają w Zubrach od niedawna). Grupa badanych zróżnicowana była również pod względem płci i wieku.

Badanie rozpoczęło się od próby ustalenia najważniejszych potencjałów Zubrów, które dałoby się powiązać z lokalną kulturą. Podobnie jak w przypadku spotkania w Gródku, wypowiedzi koncentrowały się na warunkach naturalnych, przyrodzie, która – zdaniem mieszkańców – sama w sobie jest wartością, w związku z czym możliwie najczęściej powinna być elementem lokalnych działań kulturalnych. Akcentowano również znaczenie serdecznych i ciepłych relacji sąsiedzkich, które stały się motorem choćby przy „czynnie społecznym”, w ramach którego zorganizowano przestrzeń rekreacyjną. Szczególną uwagę zwracano także na zabawy przy muzyce, żywo wspominając jedną z organizowanych we wsi zabaw tanecznych. Badani z jednej strony podkreślali w tym kontekście swoje duże zainteresowanie tego typu wydarzeniami, z drugiej deklarowali chęć zaangażowania się w ewentualną organizację potańcówki na otwartym powietrzu. Wskazywano wreszcie potencjał tkwiący w lokalnej historii Zubrów, interesujących i urokliwych miejscach otaczających wieś, historii życia niegdysiejszych mieszkańców, zachowanych elementach dawnej architektury, lokalnej gwary i nazewnictwa.

Nieco rzadziej, zapewne ze względu na oddalenie wsi od GCK w Gródku badani odnosili się do innych ośrodków czy wydarzeń organizowanych na terenie gminy Gródek. Owo mniejsze zainteresowanie w głównej mierze należy wiązać z ograniczeniami transportu publicznego i koniecznością prywatnego organizowania dojazdu do ośrodków kultury. Jak zaznaczano, transport prywatny bywa wykorzystywany, ale konieczność jego organizowania, a także koszty finansowe takiego rozwiązania często stanowią istotną barierę udziału w wydarzeniach zlokalizowanych poza miejscem zamieszkania.

Można powiedzieć, że mieszkańcy dość precyzyjnie wyodrębniali potencjały swojej miejscowości, nierzadko wskazując na konkretne pomysły, formy ich wykorzystania w ramach działań kulturalnych. Uwagę zwraca także pewna mobilizacja badanych wokół już istniejących i planowanych w Zubrach wydarzeń czy działań (sierpniowe „święto wioski”, zabawa taneczna, rozbudowa przestrzeni rekreacyjnej). Badani jasno zaznaczali także, że widzą związek między niedawną aktywizacją mieszkańców Zubrów, ich konkretnymi oczekiwaniami i podejmowanymi działaniami, a sukcesywnie pojawiającym się zainteresowaniem czy wsparciem ze strony sołtysa, gminnego centrum kultury czy władz gminy, co wskazuje na istotną rolę procesu sieciowania i współpracy pomiędzy różnymi podmiotami w gminie.

Badani pytani o ewentualne potrzeby rozbudowy infrastruktury wskazywali na obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym, takie jak plac zabaw dla dzieci, park linowy, siłownia na świeżym powietrzu, boisko do piłki nożnej i siatkówki. Zaznaczano również, że zadaszone miejsce, takie jak świetlica wiejska, pozwoliłaby mieszkańcom Zubrów korzystać z oferty kulturalnej i tworzyć ją także zimą lub – szerzej – uniezależnić ją w większym stopniu od warunków pogodowych.

Lwia część dyskusji odnosiła się do wyzwań stojących przed organizatorami lokalnego życia kulturalnego. Warto podkreślić, że mieszkańcy Zubrów raczej dzielili się własnymi pomysłami na działania kulturalne i szukali sposobów ich organizacji niż spodziewali się gotowej oferty ze strony gminnego ośrodka kultury. Widoczna w dyskusji podmiotowość mieszkańców pozwoliła lokować wyzwania związane z życiem kulturalnym miejscowości w sferze realnych rozwiązań

i konkretnych działań, a nie jedynie formułowanych oczekiwań. Powtarzające się wyzwania i trudności wyodrębnione przez mieszkańców przedstawiono poniżej w punktach:

1. Zwracano uwagę na konieczność formułowania nieformalnych próśb i rozmów na temat działań kulturalnych z przedstawicielami gminy. Część badanych stała na stanowisku, że jest to jedyny efektywny sposób na faktyczny rozwój miejscowości. Podkreślano tu rolę lokalnych liderów, którzy „doglądają” spraw kulturalnych. W tym kontekście ustalano także, że mieszkańcy Zubrów powinni regularnie kontaktować się z wybranym z ich terenu radnym, a tym samym aktywniej uruchamiać formalny obieg informacji i działań. Jak dotąd obejmował on jedynie współpracę z sołtysem oraz dyrektorką centrum kultury w Gródku.
2. W dyskusji pojawiły się także odniesienia do kwestii finansowych, chociaż, co ciekawe, nie przybrały one formy narzekania na zbyt niskie środki przeznaczane na kulturę. Były one raczej skierowane w stronę możliwości z jakich Zubry mogłyby skorzystać w ramach programów i projektów o różnym zasięgu (od gminnych po ogólnopolskie). Podstawowe potrzeby na jakie wskazywali mieszkańcy koncentrowały się przede wszystkim wokół zakupu potrzebnego sprzętu (np. nagłośnienia).
3. Niejako w powiązaniu z kwestiami finansowymi mieszkańcy wyrażali gotowość do podjęcia działań *pro bono*, podkreślając zamiar pracy na rzecz swojej miejscowości czy szerszej społeczności (okolicznych terenów). W tym kontekście rozważano np. zakup większej ilości materiałów do wykonania tablic informacyjnych przygotowanych przez samych mieszkańców, według ich projektu.
4. Szczególnie ciekawe wydają się konkretne kierunki lokalnych działań kulturalnych, które mieszkańcy wielokrotnie zarysowywali w rozmowie (transmisja tradycji i wiedzy między pokoleniami, powiązanie skromnej infrastruktury z działaniami programowymi (warsztaty dla dzieci w nowo wybudowanej altanie). Wyzwaniem w tym kontekście nie jest zatem ograniczona aktywność czy inicjatywa po stronie mieszkańców, ale raczej

możliwości uzyskiwania stałego wsparcia ze strony lokalnego samorządu i innych instytucji (np. podczas ubiegania się o środki na realizację wybranych inicjatyw, rozwijania umiejętności pisania projektów itp.) Mieszkańcy deklarowali chęć przygotowania lokalnego szlaku historycznego w postaci tablic informacyjnych, przygotowania oznaczeń przestrzeni miejscowości (pola, zagrody) opisanych lokalną gwarą. Zgłaszane pomysły zdają się być już przedyskutowane i aprobowane przez społeczność, a tego rodzaju działania należy uznać za ważne nie tylko dla lokalnego rozwoju kultury, ale również integracji społeczności.

Spotkanie z mieszkańcami w Królowym Moście

Ostatnie z serii spotkań z mieszkańcami zostało zorganizowane w Królowym Moście. Wieś ta, podobnie jak Zubry, nie dysponuje świetlicą, w związku z czym badanie zostało zorganizowane na świeżym powietrzu, przy wiatkach, które są miejscem spotkań mieszkańców w okresie letnim. W spotkaniu wzięło udział około 15 osób, przede wszystkim mieszkańców wsi Królowy Most oraz Kołodno. Grupa była zróżnicowana pod względem płci i wieku, chociaż zwrócić można uwagę na niewielki udział seniorów. Badanie zostało przeprowadzone w formie rozmowy grupowej.

Podobnie jak w przypadku innych spotkań z mieszkańcami, badanie rozpoczęło się od próby ustalenia najważniejszych potencjałów i atutów najbliższej okolicy. Po raz kolejny mieszkańcy wskazywali warunki naturalne, przyrodę, bliskość wody a także miejsc, które służyć mogą zarówno mieszkańcom jak i turystom. Należą do nich kładka spacerowa, wieża widokowa na Górze Kopnej czy szlak rowerowy Green Velo. Specyfiką Królowego Mostu jest skojarzenie miejscowości z popularnymi filmami Jacka Bromskiego z serii „U Pana Boga...”, co przyciąga do wsi turystów (na co dowodem było nieoczekiwane pojawienie się takiej właśnie grupy podczas wywiadu). Z drugiej jednak strony, Królowy Most nie oferuje w tym momencie nic, co mogłoby takich turystów usatysfakcjonować lub zatrzymać na

dłużej. Brakuje nie tylko jakichkolwiek informacji w przestrzeni publicznej poświęconych filmom, ale również podstawowej infrastruktury, np. baru lub sklepu spożywczego, które – zdaniem badanych mieszkańców – byłyby w tym przypadku potrzebne.

Przykład braku sklepu oraz charakter miejsca, w którym przeprowadzono badanie, zainspirowały mieszkańców do rozmowy na temat dojmującego niedostatku przestrzeni do spotkań i podejmowania wspólnych działań. Brak infrastruktury jest szczególnie uciążliwy w okresie jesienno-zimowym, kiedy warunki pogodowe czy długość dnia utrudniają organizację działań na świeżym powietrzu. W toku dyskusji pojawiły się przykłady podejmowanych oddolnie przez mieszkańców działań, które odbywały się m. in. w prywatnych domach czy użyczonej świetlicy w prywatnym przedsiębiorstwie (tartaku). Rozwiązaniem, które potencjalnie będzie można wykorzystać w przyszłości jest świetlica przycerkiewna w Królowym Moście. Tymczasem jednak jest ona remontowana, a zakres jej użytkowania będzie możliwy do określenia w przyszłości. Dyskusja na temat strategii radzenia sobie z brakiem infrastruktury pokazała z jednej strony, że można poszukiwać różnych rozwiązań alternatywnych, ale wymaga to dużego zaangażowania i kreatywności liderów lokalnych. Innymi słowy, kosztuje to więcej energii i poświęcenia, aniżeli w przypadku miejscowości dysponujących np. świetlicami wiejskimi. Trudniej jest również budować w takich społecznościach sieci powiązań pomiędzy mieszkańcami czy organizacjami.

Osoby biorące udział w wywiadzie zwracały w tym kontekście uwagę, że jednym z wyzwań jest niewystarczające zaangażowanie dużej części mieszkańców w życie lokalnej społeczności. Sytuacja taka wynika na pewno z wielu czynników, jednym z których jest niedostatek przestrzeni dospołecznych w najbliższej okolicy, innym natomiast tradycyjnie letniskowy charakter miejscowości, co ogranicza poczucie więzi czy tożsamości z miejscem.

Brak odpowiedniej infrastruktury jest również poważnym wyzwaniem z punktu widzenia organizowania zajęć dla dzieci i młodzieży. Szkolny autobus, który odwozi uczniów do ich miejscowości odjeżdża z Gródka około godziny szesnastej, co ogranicza dzieciom możliwości uczestnictwa w popołudniowej ofercie zajęć

w Gminnym Centrum Kultury. W tym wypadku gotowość uczestnictwa w zorganizowanej ofercie kulturalnej zależy od dostępu do indywidualnego transportu samochodowego. Przy tym, jak zwrócili uwagę badani, położenie Królowego Mostu – to jest podobna odległość do Gródka i do Białegostoku – sprawia, że zmotoryzowani mieszkańcy mogą wybierać różne kierunki w zależności od potrzeb i organizacji dnia.

Kilkakrotnie w czasie rozmowy pojawiły się również głosy wskazujące na poczucie bycia pomijanym w inwestycjach czy nawet w przepływie informacji na temat środków, które z różnych źródeł można pozyskać na działania związane z szeroko pojętą kulturą. Niewystarczająco sprawny przepływ informacji, czy brak synergii pomiędzy różnymi podmiotami w gminie to kwestie, które pojawiły się też podczas innych spotkań badawczych. W tym wypadku sformułowano jednak również konkretne propozycje rozwiązań, takie jak np. umocowanie w strukturze gminy osoby koordynującej przepływ tego rodzaju informacji i mogącej asystować organizacjom czy oddolnym inicjatywom mieszkańców przy wypełnianiu różnego rodzaju wniosków grantowych, bądź też regularnie powtarzane spotkania z mieszkańcami i konsultacje społeczne. Pokazuje to gotowość mieszkańców do podejmowania działań, a jednocześnie ograniczenia wynikające z peryferyjnego położenia.

Pytani o potrzeby i potencjalne możliwości rozwoju lokalnego życia kulturalnego, mieszkańcy zwrócili uwagę na kilka kwestii, które zostaną opisane poniżej w kilku najważniejszych punktach:

- Najistotniejszą potrzebą, do której powracano podczas badania regularnie jest kwestia infrastruktury. Podstawowym brakiem jest przestrzeń wewnątrz budynku, która pozwoliłaby na organizowanie wydarzeń, działań lub spotkań w okresie jesienno-zimowym bez konieczności podejmowania w tym celu specjalnych starań (użyczenia przestrzeni, spotkania się w prywatnych domach). Pojawiły się również wyraźne głosy mówiące o potrzebach infrastrukturalnych na powietrzu. Zwrócono uwagę na możliwości rozbudowania miejsca, przy którym zorganizowano spotkanie (np. infrastruktura umilająca spędzanie czasu nad wodą,

elementy placu zabaw, siłowni itp.), usprawnienie terenu wiejskiego boiska (postawienie wiaty, doprowadzenie prądu), ustawienie na terenie wsi ławeczek, które zachęcałyby do wspólnego spędzania czasu oraz ulepszenie i zwiększenie bezpieczeństwa tras rowerowych, przede wszystkim z myślą o dzieciach i młodzieży.

- Wśród proponowanych wydarzeń na świeżym powietrzu, kilkakrotnie pojawiły się głosy wyrażające potrzebę organizacji plenerowych pokazów filmowych, które dają możliwość spędzenia wolnego czasu w większej grupie mieszkańców.
- Bardzo istotne jest również organizowanie działań kierowanych do dzieci i młodzieży, które dość licznie zamieszkują Królowy Most i Kołodno (badani mówili przede wszystkim o dzieciach w wieku przedszkolnym i szkolnym, do około 10-12 roku życia). Zwracano uwagę, że mogą to być np. zajęcia warsztatowe, wycieczki, pokazy filmowe, turnieje. Optymalnym rozwiązaniem byłyby kilkugodzinne bloki zajęć, przypominające formą półkolonie, które ułatwiałyby rodzicom prowadzenie i odbieranie dzieci z zajęć. Pożądane mogłyby być również działania kierowane jednocześnie do rodziców i dzieci.
- Pomimo niewielkiej liczby seniorów podczas spotkania, rozmówcy zwrócili też uwagę na potrzeby tej grupy mieszkańców. Mogliby być oni zainteresowani zajęciami warsztatowymi, związanymi z rękodziełem czy tradycją lokalną. Wydaje się, że kwestia potrzeb infrastrukturalnych może być szczególnie ważna w kontekście silniejszego wiązania seniorów z lokalną ofertą kulturalną.
- W toku dyskusji pojawiły się również pomysły i propozycje dotyczące powstania znaków czy tablic informacyjnych, służących zarówno mieszkańcom jak i turystom, którzy odwiedzają okolicę. Znaki takie mogłyby być związane ze wspomnianymi już wyżej filmami Jacka Bromskiego, ale również dotyczyć przeszłości miejscowości i jej charakterystycznych miejsc. Co symptomatyczne, w czasie badania nawiązała się wymiana zdań pomiędzy kilkorgiem mieszkańców, którzy nie

byli pewni położenia historycznych zabudowań w przestrzeni miejscowości. Być może podjęcie działań w tym kierunku nie tylko wzmocniłoby turystyczną atrakcyjność okolicy, ale jednocześnie stanowiło okazję do wzmocnienia więzi pomiędzy mieszkańcami, a ich miejscem zamieszkania.

Wnioski i rekomendacje

Wykorzystanie zróżnicowanych metod i technik badawczych pozwoliło nakreślić wielowymiarowy obraz lokalnego życia kulturalnego w gminie Gródek. Został on opisany wyżej, w częściach raportu odpowiadających przyjmowanym perspektywom badawczym. Poniżej, w sposób syntetyczny zebrano najważniejsze wątki i wnioski płynące z badania, które można potraktować jako problemy do rozwiązania, wyzwania na przyszłość lub pożądane kierunki dalszego rozwoju.

Tabela 13. Istotne wątki badawcze

Wątki	Wnioski
Ogólne wskaźniki kultury w gminie	Na tle porównywanych gmin Gródek prezentuje się jako społeczność lokalna o solidnych podstawach do organizacji i rozwoju życia kulturalnego. Świadczą o tym m. in. wskaźniki finansowania kultury ze środków gminy, liczby uczestników wydarzeń i zajęć organizowanych przez GCK, liczby podmiotów pozarządowych zaangażowanych przynajmniej częściowo w tworzenie kultury lokalnej.
Opinie dotyczące oferty kulturalnej w gminie	Większość badanych ocenia ofertę kulturalną w gminie Gródek dobrze. Silna, pozytywna korelacja pomiędzy poczuciem znajomości lokalnej oferty kulturalnej oraz jej oceną może sugerować, że ważne dla pozyskiwania

	nowych odbiorców może być otwarcie się na nowe sposoby i kanały komunikacji i promocji działań. Kobiety nieco lepiej niż mężczyźni oceniają lokalne życie kulturalne, co może sugerować potrzebę zwiększania oferty interesującej mężczyzn lub usprawnianie komunikacji z tą grupą odbiorców (np. wykorzystując do tego lokalnych liderów opinii).
Opinie dotyczące GCK	Opinie dotyczące GCK są pochlebne i zdarzają się również wśród osób, które nie oceniają dobrze całości oferty kulturalnej w Gródku. Najwięcej wątpliwości badanych wywołała kwestia tego, czy GCK jest instytucją, która się zmienia. Może to sugerować potrzebę bardziej jednoznacznej komunikacji własnej strategii i wizji rozwoju (np. podążanie za nowymi trendami lub przywiązanie do tego co znane i lubiane).
Możliwe kierunki zmian oferty kulturalnej	Jednym z wniosków płynących zarówno z ilościowej jak i jakościowej części badania jest kwestia opracowania oferty, z której mogliby korzystać rodzice z dziećmi. Może to dotyczyć zarówno zajęć dla rodziców najmłodszych – takie działania były już wcześniej podejmowane w gminie Gródek – jak i starszych dzieci (np. warsztaty, konkursy, turnieje, w których można uczestniczyć wielopokoleniowo). Badani w każdym wieku zwracali uwagę na potrzebę większej liczby koncertów i występów estradowych, choć z pewnością mieli na myśli różny repertuar. Poza tym, potrzeby różnego rodzaju wydarzeń są często skorelowane z wiekiem. Młodzi dorośli zdecydowanie najczęściej zwracają uwagę na imprezy taneczne,

	osoby w wieku 30-49 lat na spektakle. Seniorzy są najbardziej zadowoleni z obecnej oferty i stosunkowo najrzadziej widzą potrzebę zmian.
Uczestnicy kultury - młodzież	W czasie badania zwrócono uwagę na problem odpływu młodzieży z lokalnego życia kulturalnego. Wydaje się, że próby powstrzymania tego procesu mogłyby skupiać się na trzech podstawowych kierunkach działań: 1) zwiększeniu liczby wydarzeń kulturalnych oczekiwanych przez młodzież, w tym wydarzeń sportowych i realizowanych na świeżym powietrzu; 2) dążenie do stworzenia w GCK przestrzeni, którą młodzi ludzie mogliby potraktować jako „trzecie miejsce”, rozumiane jako komfortowa przestrzeń kreowania wolnego czasu i więzi społecznych; 3) regularne diagnozowanie i konsultowanie potrzeb kulturalnych młodzieży oraz działań możliwych do podjęcia przez GCK. Osobnym problemem jest zwiększanie możliwości uczestnictwa w kulturze dzieciom i młodzieży z miejscowości poza Gródkiem, które ze względu na ograniczenia komunikacyjne mają mniejsze możliwości korzystania z popołudniowej oferty zajęć w GCK.
Komunikacja i promocja wydarzeń	Komunikacja podejmowana za pomocą mediów społecznościowych wydaje się w przypadku GCK adekwatna do możliwości oraz skuteczna. Strona internetowa jest bogata w informacje, chociaż w przyszłości można wziąć pod uwagę jej odświeżenie i uproszczenie, jak również lepsze wyeksponowanie pisma „Wiadomości Gródeckie – Haradockija Nawiny” w Internecie. Aktywność innych lokalnych podmiotów

	w sieci sprawia, że zainteresowani stosunkowo łatwo mogą odnaleźć informacje dotyczące lokalnej oferty kulturalnej. Zasadne wydaje się rozwijanie komunikacji i promocji wydarzeń poprzez sieci kontaktów i wykorzystywanie lokalnych liderów opinii. Wskazane byłoby również zintensyfikowanie współpracy w tej sferze ze szkołami.
Współpraca między podmiotami	Pomimo istnienia różnych podmiotów zaangażowanych w życie kulturalne gminy, ich znajomość wśród badanych, którzy wypełnili internetowy kwestionariusz jest stosunkowo niewielka. Może to pośrednio świadczyć o niewykorzystywanym do końca potencjale współpracy pomiędzy różnymi lokalnymi podmiotami. Jakościowa część badania także sugeruje niewykorzystany w pełni potencjał współpracy pomiędzy różnego rodzaju podmiotami. Wydaje się, że potrzebna jest platforma komunikacji i porozumienia – być może skupiona wokół stworzenia i realizacji strategii rozwoju kultury w gminie – dzięki której udałoby się połączyć interesy i potencjały różnych grup zaangażowanych w tworzenie lokalnego życia kulturalnego. Wydaje się również, że należy dbać o wzmacnianie oddolnych inicjatyw powstających i rozwijających się w miejscowościach poza centrum gminy. W tym wypadku istotna jest też kwestia odpowiedniego przepływu informacji o życiu kulturalnym, jak również

	o możliwościach pozyskiwania środków na działalność kulturalną ze źródeł zewnętrznych.

Źródło: opracowanie własne